

SARAJEVO (Bosna)
Sl. Uredništvu „Sarajevskog Lista“

ЛУЧА

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

ДРУШТВА

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

ГОДИНА II — СВЕСКА V

NACIONALNA
BIBLIOTЕКА
ЗА МАЈ
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

УРЕЂУЈЕ

КЊИЖЕВНИ ОДБОР.

ЦЕТИЊЕ,

КЊ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1896.

САДРЖАЈ.

I. НАУКА И БЕЛЕТРИСТИКА:

- 1.) *Ода Пијемонту* од Ђ Кардуђија, с талијанског превео Ж. Драговић;
- 2.) *Човјек и земља*, статистички одломци од В. Пилмена, превео с бугарског Перо Вукић;
- 3.) *Роб*, пјесма од Алексе;
- 4.) *Прсварен Кадија*, приповијетка из новопазарског санџака, написао Андрија Јовићевић;
- 5.) *Рашоване и његов значај по ствше човјечански прогрес и цивилизацију* написао професор Јован Николић;

II. НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ.

Бурчија и кандилџија, Паметно ђале, — Хоца прсвари Цара, — Милушин у Шприморје, ЕК Дордица све једном плаши,
приближежио Ђ. Шпадијер.

CRNOJEVIĆ

III. КЊИЖЕВНОСТ.

IV. РАЗНЕ БИЉЕШКЕ:

Важнији догађаји у свијету.

Чланови друштва „Горски Вијенац“.

ЛУЧА

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

ДРУШТВА

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

ГОДИНА II СВЕСКА V

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

УРЕЂУЈЕ

КЊИЖЕВНИ ОДБОР

ЦЕТИЊЕ,

КЊ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1896.

ОДА ПИЈЕМОНТУ *)

од Ђ. Кардуџија

С талијанског превео Ж. Драговић.

По врховима гора ледених,
По којима се зраци сунчани
У брилијантне проспу искрице,
Срна скакуће... Урав ледени
Отискао се грозан великан,
Немилосрдно рушећ, препоне,
Стрмоглави се хуком стравичном...
А из даљине неба плаветног
Ватрене луче сунца рођеног
Сур ор'о прати летом пиновским,
Укрштајућ' се с њима заједно
Изнад алпијске круне смрзене...
О, здраво да си Пијемонте горд! —
Величанствени ријека ти ток
Вјековно прати љупким жубором
Јуначке пјесме зор — народа твог!
Силазе оне бурно, весело,
Ка чете храбре ђеце т' јуначке
А доље траже куле зупчасте,
Градове, села, те им казују
Вјековну славу, — славу, понос свој:
А осту ¹⁾ давну, коју добитник

*) Пошто се овдје помињу разна имена мјеста и лица, која многим нашим читаоцима неће бити позната, сматрам за потребно спровести уз њих и мало објашњење. Драговић.

¹⁾ Aosta, Augusta Proetoria, стари град у С. Италији, у подножју Алпа, а у долини истог имена; лежи на р. Дори, 79 км. С. З. од Турина.

Цезар опаса челик-бедемом,
 По алпским' кланцим' која подиже
 Циновске своде, да се варварске
 О њима груди крше и леме. —
 Величанствено дивну Ивреју,²⁾
 Што горде своје куле црвене
 Гледа над ликом Доре плаветне,
 Којој стражарѝ тајанствени ток
 Суморна краља Ардујина сјен. —
 Бијелу³⁾ пито се у зелен топи,
 У сред вијенца гора зелених,
 Ка' ружа бајна, ил' нева млада
 У загрљаје свога драгана. —
 Па мукотрпни, моћни Кунео⁴⁾
 И њезну опет стрмен Мондовску⁵⁾
 И Алерамско⁶⁾ мјесто поносно,
 Ђе бојних куда грла топовска
 Обвија лова се гроздом богатим. —
 Па Турин⁷⁾ горди, којег Алпи
 Прижимљу к себи снажном мишицом,
 Кома побједе главу круницу,
 А над њим лебде дуси свештени,
 Што на Суперги⁸⁾ санак бораве.
 Поред њега је Асти⁹⁾ слободна

²⁾ Ivrea, Erogedia, стари град који је припадао Цизалпинији. Римљани ту основаше колонију за вријеме консула Марија; налази се на 49. км. С. од Турина. У XIII в. Цар Фридрих даде тај град војводи од Савоје.

³⁾ Biella, град на 64. км. С. И. од Турина.

⁴⁾ Cuneo, град на 3. од Турина.

⁵⁾ Mondovì, град на 30. км. И. од Турина; основан 1232, а допао Савојским војводама 1396; има врло јаку тврђаву.

⁶⁾ Aleramo, мјесто врло плодно и пуно јаких кула и тврђава.

⁷⁾ Torino, Bodincomagus, Taurasia, и т. д., бивша пријестолница Сардинске краљевине на р. По.

⁸⁾ Superga, брдо на 7. км. С. И. од Турина; на њему се налази лијепа црква, у којој су гробнице Сардинских краљева.

⁹⁾ Aste, Asta Colonia, Asta Pompeia, град на 40. км. И. од Турина; у старо доба то је била велика тврђава; у средњем вијеку република, за тим војводство.

Што с' већ не боји готске навале,
 Нити се боји срцбе Фридриха,
 Па сад из лона мирног, слободног,
 Дарива теби, Пијемонте горд,
 Алфијерову ¹⁰⁾ пјесму заносну,
 Која ти бјеше нова, незнана. —
 Искрену пјесник, — пјесник — великаш,
 Тај сури ор'о бању од једном
 И изнад земље јадом препуне,
 И изнад земље ланцем везане,
 Орловски смјело пуштио је лет,
 И кликну првом нека чује свјет:
 Италија је отаџбина нам!..
 И тај клик дирну уши оглухле,
 И тај клик дирну срца ледена,
 И из гробница Аркве, Равене,

¹⁰⁾ *Алфијери Виктор*, слашни италијански пјесник — трагичар; рођен је у Асти, у Пијемонту, 1749 године, од старе властеоске породице. Рано је остао без оца, те и није могао добити никаквог правилног васпитања; провео је младост у тумарању и врло бурно, али у 25-тој години догоди се с њим значајна промјена. Ту је промјену проузроковало познанство, које је учинио с војвоткињом Албани у Флоренцији, која је такође била женскиња веома великог ума. Ово познанство пробудило је код њега вољу за књижевношћу и појезијом, за коју до тада није марио. Он поче да пише трагедије и створи у том погледу нов правац у Италији. Радећи с неуморном вољом и трудом, он написа у течају од 7 година 14 трагедија, од којих је већина изврено написана. Он је писао и у прози, те се и у том погледу може сравнити с првим писцима Италије; написао је и један епос „Освећена Етрурија.“ Године 1777 пријешао је заједно с војвоткињом Албани у Француску, да тамо уреди и изда своја дјела, али пошто га револуција раскући, врати се опет у Флоренцију, омрзне страшно на револуцију, и ту омразу је и у својим списима исказивао. Изнемогао од великог труда умре 1803 г., у 54-тој години живота. Одма послје његове смрти војвоткиња Албани издала је сва његова дјела у 35 свезака, од којих су 13 свезака његова посмрчад.

Сва су његова дјела изванредним патриотизмом, те су у велико послужила пробуђењу идеје о ослобођењу и уједињењу Италије. — Италија је имала Пијемонтеза, Млечкиња, Римљана, Неаполитанаца, али само није имала онога што треба — није имала Италијанаца, и мисао коју је истакао Алфијери, донста им је била „нова, незнана,“ али је омет нашла људе, који су је разумјели, прихватили и, премда с огромним жртвама, до краја довели.

По тужној земљи одјекује свуд:
 Италија је отаџбина нам!..
 И уздрма се гробље вјековно,
 А у гробљу се кости кренуше,
 Шкргут им грозан небо раздире,
 Једна се другој ближе примичу,
 Удружују се жаром освете,
 Оружају се гвожђем пламеним,
 И свијет мртвих војску састави,
 И војска ускрс сложено запјева
 И громогласно, грозно загрмље:
 Италија је отаџбина нам!..
 У то пред војском бању један краљ,¹¹⁾
 Смрт му се сама лицем вијаше,
 А лицем, срцем свецу лицаше.
 Бању пред њима мишљу одсудном
 И трже свога мача пламеног!..
 О, домовине зоро сретнија,
 О, будућности јутро румено,
 О, мајски дану моје младости,
 Прве побједе сретна вијести,
 Што ме и данас стара нагони,
 Да пјевам теби, краљу свештени,
 Да се занесем жаром младости
 И у слабе ми дане старости! —
 Теби, о краљу дана млађаних,
 Годинам' што си ружен и плакан,
 Теби, што вјечно с мачем у руци
 И искушењу живот проведе,
 Па дуготрпно све то поднесе

¹¹⁾ *Карло Алберт*, ступио је на пријестол Сардинске краљевине 1831 године, последије смрти свога стрица Карла Сретњег и владао је до 1849 г. Васпитавао се у Француској и наскроз је био проникнут републиканским идејама, те је, чим је ступио на пријестол, дао својој краљевини устав и много корисних закона и уређења. Цијелога вијека гајио је мисао о ослобођењу и уједињењу Италије, за коју се најпослије одсудно и заузме и дигне оружје против Аустријанаца, те их у неколико бојева жестоко потуче и многа им мјеста одузме.

На талијанског прси Хамлета!...¹²⁾
 Од пијемонтских тврђа челичних
 И удараца снажне мишице
 Душман се одби, сломи, сатрије!..
 И тек кад луче сунца клонулог
 К мору хитаху, да у њ' утону,
 Тек када јека топа потоњег
 У даљ с' изгуби, неста, умрије
 За аустријским борцем потоњим,
 Што се у побјег бјеше пуштио, —
 Краљ свога коња тек тад одјаха...
 Око њега се борци сабраше,
 Покрити бојним димом, прашином,
 А раздрагани славном побједом, —
 Краљ листић један ватећ' прослови:
 Пескијера¹³⁾ се нама предаде!...
 Као гром кад се небом заори,
 Ил' се о бријег талас разбије,
 Испод барјака славодобитних
 Одјекну једном само један глас:
 Живио сретне Италије Краљ!
 Ломбардска раван славом успламће,
 Сутон јој поља у румен зави,
 А Виргиловог дивног језера¹⁴⁾
 Затреперише ситни таласи,
 Ка' кад с' открије вео немјесте
 Жарком пољупцу, давно жељеном...
 На зенгијама дора крилатог
 Стојаше душе поисправљен краљ,
 Далеко му се поглед упр'о,

¹²⁾ *Хамлет Краљевић Дански*; његов живот, пун страдања, борбе и сумњичења, дао је повода Шекспиру, да напише трагедију „Хамлет.“ Пјесник називље Карла Алберта Италијанским Хамлетом.

¹³⁾ Peschiera, Ardelica или Piscaria, град на 24. км. на 3. од Вероне, на језеру Комо, јака тврђава.

¹⁴⁾ *Виргилово језеро* — језеро код Вероне.

Привиђе му се Трокадера ¹⁵⁾ сјен;
 Новарски ¹⁶⁾ пораз чекаше га још
 И Оporto ¹⁷⁾ крај погрешака свих. —
 О, усамљена Вила од Квинта,
 Што т' скрива густа коштанова сјен,
 Што те атлански мију таласи,
 А с брегова те тихог Дуера
 Камелја слатки успављује дах, —
 Коликог бола ти си била стан!...
 Уз луч потоњи жића земаљског,
 А на раскршћу од живота два,
 Виђења чудног виђе му се лик:
 Лик плавокосог ницког мрнара, ¹⁸⁾
 Прси му грије талијанска крв,
 С јуначког чела слобода му сја,
 Па с Јаникула јунак леђаше,
 Да стане против галског зулума...
 На потамњелом оку краљевом
 Засја се једна суза бисерна,
 А неки слаби, њежни осмјејак
 Самртни лако осјени му лик.
 Око њега се дуси скупише

15) *Трокадеро*, тврђава на острву Леону близу Кадикса. Ово је једино мјесто, које не бјеше заузео Наполеон Бонапарт, кад је заузео Шпанију, али га је, послѣ побуне, заузео војвода Ангулемски 1823 год. Без сумње pjesник упоређује то Пијемонту и његовој могућој судбини.

16) *Novara*, *Novaria*, град на 42. км. на З. од Турина. Био је предат војводама од Савоје 1736. — Ту аустријски генерал, Радечки, потуче војску Карла Алберта 1849, послѣ чега он се одрече пријестола у корист свога сина Виктора Емануила II, оца данашњег Краља Италијанског.

17) *Orto*, варош у Португалији, куда се уклонио Карло Алберт послѣ абдикације и исте године (1849) од туге умро у *Villa di quinta*. Карло Алберт био је човјек врло јуначан, побожан и цио живот провео је у борби и мукама. За њега се сложила изрека. „Борио се као јунак, живио је као калуђер, а умро као мученик.“

18) *Плавокоси ницки мрнар* — *Јосиф Гарибалди*, славни италијански патриот и један од главних чинилаца ослобођења и уједињења Италије, рођен у Ници 1807, умро на острву Капрери 1882 год.

И плаштом смрти краља покрише ;
 А понајпрвиј' скупише се ту
 Сјени јунака, Пијемонте горд,
 Што у Сфактериј' санак бораве,
 Који тробојку први развише
 И с њом слободе зору јавише! —
 Па тако дуси окупљени сви
 Карла — Алберта, краља доблесног,
 Пратише Богу душу свештену :
 Ево ти краља, Боже праведни,
 Што нас разори, што нас сатрије,
 Па сад умрије, ка' што мр'јесмо ми
 За Италију, Боже, једину! . .
 Сад врати, Боже, отаџбину нам,
 Живим и мртвим врат' је Господе,
 Рад пролирене крви свештене,
 Што се с бојишта пуши толиких!
 Рад туге, која јадом братими
 Палате сјајне, бједне кућаре! —
 Рад славе, Боже, што некада бѣ,
 Рад мука, Боже, што нас ртиште сад —
 Огорченоме праху јуначком
 И овом благом лику анђелском
 Смилуј се, Боже, поврати им дом, —
 Талијанцима врати Господе,
 Њихов свештени талијански праг!...

Цетиње.

ЧОВЈЕК И ЗЕМЉА

СТАТИСТИЧКИ ОДЛОМЦИ ОД В. ПИЛМАНА

превео с бугарског **Перо Вукић.**

„Обмана је човјеку својствена.“ Ова изрека и ако није нова ипак је истинита и потврђује се свакодневним искуством. И наука није искључена од општег правила, не обзирући се на то, што је њена цијелъ прије свега, да опровргава лажна посматрања и неосновано суђење, т. ј. заблуде у свим формама и да установи правилан и прецизан поглед на свијет и људе. Значајна је помоћ за науку, коју јој од скоро поче чинити, још и млада статистика, чији сухопарни — по изгледу — изводи, успијеше већ, да разбију многе неоправдане закључке и погледе.

Ми дознајемо, на примјер, да цијело људства на земаљском шару има 1,468 милиона. То је врло замашна цифра, и мнозина осјећају некакво само-задовољство, при помисли, — да их је тако много! — Но, њина ће охолост значајно спасти, кад сазнају, да би се цијело човјечанство могло смјестити на залеђенсј површини Боденског језера, па ипак да не буде никоме тијесно, јер на сваког човјека би пало више од по 3 квадратне стопе простора. Још је интересантнији рачун: кад би се у тај мах провалио лед и цијело се људство потопило у речено језеро, водена би се површина попела само за 7 палаца!

Наш је вијек богат са проналасцима у сфери технике, али све то далеко изостаје иза механичке способности неколико већих ријека. Израчунано је да Рајна, код Еламериха, излива сваког часа у море 250 милиона кубичких стопа воде; Нил — кад је вода високо — 640 милиона куб. стопа у сат; Ганг, близу до свог ушћа — 1,620 милиона кубич. стопа. Таква, односна мала ријека као Рајна, креће у продужењу једне године већу масу воде, него је испило цијело људство, од кад га постоји на земљином шару. Та прорачунавања водених

маса представљају снагу на милијарде центи, тако да су све наше парне машине, у сравњењу тога, ништа друго до једно ништавило — нула. —

Но шта је и то при сили прилива, који сваке 6 сати пренеси од једне четврти земаљске кугле к другој по 200 кубичних миља воде! Кубичка миља — то је обим, који трудно можемо себе замислити. Израчунато је, кад би се могао направити један сандук, велик једну кубичку миљу, то би се могле у њ' смјестити све куће, колико их има на цијелом свијету, све лађе — параброди — и већи дио свију познатих нам плајина и, при свему томе, сандук не би се напунио ни до половине. А прилив пренеси сваких 6 сати 200 кубички миља воде! —

Но, при свему томе, човјечком је уму достижно много што шта, ако и не у таквим огромним размјерима. Тако, пошљедњих двадесет и пет година, направљено је толико машина, да је сад њина производна снага достигла суму од 46 милиона коњских снага. — Једна парна коњска снага равна је — снази од три добра коња, а коњска снага — снази седам људи. Тако парне машине замјењују милијарде радника, т. ј. два пута више, него их има на цијелој земљи; људска радна снага, благодаречи пари, утростручена је. Ми, се морамо дивити, како је могло човјечанство, у стара времена, да обстане без таквог једног огромног помоћног средства међу тим да створи тако колосалне грађевине као, на примјер, знаменити китајски зид, који је сазидан, како прича историје, у току двадесет година. Његова је садржина велика од прилике 18 милиона кубич. метара.

Један Американски инжињер, који га је добро проучио тврди, да би се од њега могао направити зид околу цијеле земље, који би био 1.8 метара висок и 60 сантиметара дебео. Он је прорачунао, да је око њега уложено толико снаге и труда, колико за нараву цијеле жељезничке мреже у Америци. А међу тим Американске уједињене државе, имају више од 42,000 километара гвозденог пута. Инжињери сматрају обично, да жељезничка мрежа на цијелој земљи износи готово 600,000 километара — дужине, која је 14 пута већа од окружности земљине кугле, а за половину прелази средње растојање мјесеца од наше земље.

У свима жељезницама уложено је основног капитала око 122 милијарде марака. Жељезнице располажу са 105,000 локомотива, које замјењују снагу од 220 милиона коња.

До ових се цифара после темељног проучавања и рачунања. Зна се готово са приближном тачношћу, тежина свих телеграфских жица на цијелој земљи. Инглез Прис, постаро се је да израчуна ту тежину и тврди, да је равна 12 милиона цент од којих 8 милиона долази на суво-путни телеграф а 4 подводни. Вриједност те жице израчуната је 1.800 милиона марака.

Видијесмо, да је човјечанство пронашло у кратком времену да устостручи своју радну снагу, па нам се нехотично намеће питање: је ли могуће, да се у будуће и још увећа та снага? — Да ли ће се она увећати сама по себи — у пореда са умножавањем човјечијег рода? —

Но овде нам се ипак намеће друго питање: да ли ће се у будуће увећати чвјечанство и у каквом степену? —

У једној од посљедњих сједница по природним наукама у енглеској, професор Ревенштјн изнесе о том предмету податке, који су основани, на строго научном проучавању, тог питања. Ево што излази по тим податцима.

Ако се узме, да су и поларне стране доступне човјеку, онда би се имало на његово расположење 46 милиона квадратних енглеских миља, или 120 милиона квад. километра земље, 14 милиона шуме и 4 милиона пустаре. Природно растење становништва на земљиној кугли, по најновијем рачуну, износи, на један деценијум, 8%; и тој се цифри приближава Јевропа, а у Азији пак умножавање је само 6%; у Јужној Америци — 5%: док је међу тим у Аустралији и Сјеверној Америци — 20—30%. — Кад не би имало никаквих измјена у потребама и начину производње. — култура би обухватила и та мјеста, ће би нашла услова за живот више од 4 мил. људи, а по шумама — више од 139 милиона. Осим тога могло би се и још много људи настанити и у оним насељеним дјеловима земље; па и у самој Јевропи, ће на један квадратни километар долази по 60 душа. — онда је умножавање људства и још могуће, ако се узме у обзир, да у Индији на један квадрат. километар долази по 67, а у Китају 110 душа. Обично се предпоставља, да би на један квадратни километар, при данашњим условима, могло comodно живљети 80 душа; и онда би могло опстати на цијелој земљи 5994 милиона душа, а то је равно четири пута већи број од онога, који сад на њој живи. Толика цифра насељења на цијелој земљи могла би се добити — по његовом природном растењу — 8% на један деценијум — за 192 године. — Али томе природном растењу,

пријече у великом степену ратови и епидемије: довољно је то, да се обазремо на прошле ратове, па да се увјеримо, какву су огромну количину човјечих жртава коштали.

За пошљедње 34 године ратови утаманише $2\frac{1}{2}$ мил. војника и коштају државе 80 милијарда франака. Кримски рат кошта 750.000 душа и 9,950 милиона франака; Италијански рат у 1859 год. — 45.000 и $1\frac{1}{2}$ милијарду франака, Дански рат у 1864 год. 2.000 и $1\frac{3}{4}$ милијарду франака; Американски грађански рат — 800.000 душа и 14 милијарда франака; рат у 1866 год. — 45.000 душа и $1\frac{1}{2}$ милијарду франака; Француске експедиције у Мексику и Кочинчину — 65.000 душа и 15 милијарда франака; Руско-Турски рат и устанак у српским провинцијама — Босни и Херцеговини — и Бугарској — 275.000 душа и $6\frac{1}{2}$ милијарда франака; ратови у Јужној Америци 30.000 душа, рат у Авганистану — 250.000 душа. К овим се жртвама додају још и оне ушљед несрећних случајева по жељезницама и мору. Ако не гине много људи по жељезницама — у сразмјери њене огромне експлоатације — то број морских жртава пеће се до огромне цифре: само на Инглешким обалама, пошљедних 10 година, погинуло је 30.000 душа матроза са трговачких и риболовских лађа.

На такав начин, десето-годишње правилно растење насељења не достиже 8%; у некултурним крајевима томе одпадку, или не умножавању насељења, помажу много епидемије, које ужасно утамањују народ, али без обзира на то, број људства на земљиној кугли непрестано расте и, ако не за 192 године, онда за неколико вјекова, фактично, може да се увелича четворостуко. —

Онда, оће ли човјечанство у стању бити и даље да живи? да ли ће моћи мајка земља да храни толико своје ђеце!

Инглеz, Кенс Џаксон, налази, да ми свакодневно више примамо од земље, него јој враћамо; да се исхрани један бик, рачунајући му храну неђељно по 12 шилинга и $7\frac{1}{2}$ пенса, — коштао би 5 шилинга и 4 пенса скупле, него би се за њ добило да се прода на кланици; да свијет не живи од процента земаљских производа, већ од капитала и да ће доћи вријеме, кад ће се тај капитал потрошити. Разумије се, ово пошљедње је не оспорно и без рачуна, јер све што има почетка, мора имати и крај. Но за сад се нема разлога бојати. Земаљска производња, није ни још примјетно ослабила; ми знамо, да земља из године у годину даје уопште огромну количину хране и да нема ниједног мјесеца у години, у који се, у разним крајевима свијета, не прибира храна и свакојаки растински производи. У

Јануару, кад је код нас снијег и лед, жњетва почиње у Аустралији, Новој Зеландији, у једном крају Чиле и по неким мјестима Аргентинске републике. У Фебруару, жњетва почиње у Индији и Горњем Египту. У Марту се иста свршава у Доњем Египту. У Априлу, сабирају храну на Ципру, Персији, Малој Азији, Мексици и на острву Куби. У Мају, жњетва почиње у Алжиру, Средњој Азији, Китају, Јапонији и Мароку, а тако исто и у Сјеверно-Американским државама: Техосу и Флориди. У Јуну, почиње — у подунавским државама, у Грчкој, Мађарској, Јужној Русији, Италији, Португалији, јужној Француској и Сјеверно-Американским државама: Калифорнији, Луизијани, Мисисипији. Алабому, Ђорџији, Тенелији, Вирџинији, Утану, Колораду и Мисури. У Јулу, жању у Јужној Ђерманији, Аустрији, Сјеверној Француској, Средњој Русији, Пољској, Инглешкој, Швајцарској и у Сјеверном дијелу уједињених држава сјеверне Америке. У Августу, долази ред Сјеверној Ђерманији, Белгији, Холандији, Сјеверној Инглешкој; а у Сјеверној Америци: Колумбији и Момитоби. У Септембру жњетва почиње у Шотландији, Шведској, Норвешкој и Сјеверној Русији, у исто вријеме, у Америци доспијева кукуруз — руметин. — У Октобру, довршује се жњетва у Сјеверној Шотландији. У Новембру се жање у Сјеверној Аустралији и Перу; у Децембру, у Јужној Африци и Западној Индији.

Но такав начин, хранењих предуката на земљи увијек ће бити довољно, — само треба да се побринемо за што бољу и савршенију комуникацију између разнијех крајева свијета, било посредством воденог или железничког пута — само да се може што брже вршити размјена у продуктима. —

Тврде, да се човјечији вијек — узевши његову средњу дуговјечност — скраћава и, у садашњем добу, да достиже само 33 године. У томе погледу, много животиња превазилазе човјека; тако, на примјер, лаф проживи, у средњој руци, 36 година, коњ 40, међед 50, слон 200, кит 200—300 година.

А међу тим за физичко здравље људи брину се, по једној француској статистици око 190,000 љекара. Ти су, 190,000 љекара, пошљедњих 10 година, издали 125,000 томова књига хигијенског и медицинског садржаја. Ако додамо к томе још 41,000 новина, од којих се већи дио постојано бави с најновим хигијенским поукама, са побољшањем живота и начином, како се ваља борити и савлађивати извјесне болијести и епидемије, — могли би смо мислити, да ће се морати и човјечији вијек продужити, у толико прије, што су наши животни

услови, благодарећи новим проналасцима — бар у оним културним дјеловима свијета — постали много бољи и удобнији. —

Али човјек је у великој мјери једна загонетна појава: то је један изванредно њежан и у једно с тим компликован организам, у који и најмањи поремећај може да изазове застој у општој му радњи, т. ј. смрт. Један американски физиолог овако црта у бројевима човјечији организам:

Човјечије се тијело састоји из 150 костију и 500 мускула. Тежина је крви, у насталог човјека, у средњој руци, 15 килограма; срце има у дијаметру обично 12 сантиметара; оно учини у једној минути обично 70 откуцаја, у једном сату 4,200, у једној години 35.792,000; сваки откуцај испушта 44 грама крви, 2030 грама у минути, 132 килограма у сату и 58½ центи на дан. Сва крв у нашем тијелу пролази кроз срце за 3 минуте, бијела жигерица, у нормалном стању, садржи у себи 5 литара ваздуха и дишемо 12 пута у минути. Кожа нам се састоји из три слоја, који су дебели између 3 и 6 милиметара. Сваки квадратни сантиметар наше коже има, у средњој руци, 12050 знојних каналчића или пора, а њина је општа дужина у цијелом тијелу равна око 50 километара. —

Да се одржи функција — радња — тог живог проналаска вјештине, није потребно бог-зна колико хранећих продуката, али при свему томе, у току више година, она достиже огромну количину. Претпоставља се, да један човјек, у средњој руци, употребљава дневно 3,200 грама тврде и течне хране. Иначе та је количина довољна само за један релативно слаб стомак: војници, поморци и радници употребљавају дневно и по 4,500 грама тврде и течне хране.

Ако узмемо за примјер човјека, који употребљава дневно само 3,200 грама, то у продужењу 70 година, он ће потрошити, приближно, 20 вагона хранећег продукта или око 80,000 килограма.

Међу тим, такву дубоку старост од 70 година, достижу само 6 душа на хиљаду. — Четврти дио људства умире прије 17 године. Ожењени људи живе дуже од неожењених; цивилизовани народи, с погледом на средњу дуговјечност, превазилазе нецивилизоване; дужи — височији — људи, дуже живе од краћих.

Шесдесето-годишњу старост достижу више жена него људи, али послје 60 година, више умире жена него људи.

Цијело се човјечанство, бар оно цивилизовано, бори са огромним дуговима, који износе до 128,000 милиона марака. Од

свију задужених држава, Ђерманија је најсрећнија у томе погледу: њени дугови не прелазе 640 милиона марака, док међу тим Француска дугује готово 30,000 милиона, Инглешка — 16, 000, Русија — 15,000, Аустрија — 10,000 милиона марака. 1.) Каква би се добила сума, кад би се к тим, тако огромним цифрама, додала још и она сума приватних дугова свију људи на посеб! — Јамачно, добила би се тако страшна цифра, коју би смо тешко могли представити....

Али, нема фајде да се бавимо подобним рачунима: заблуда игра у животу тако велику улогу, да никакве застрашајуће статистичке цифре нијесу у стању да уздрже: било приватна лица било државе, од навике да чине зајмове, само ако има могућности то чинити!....

1.) Писац је овде изнио посебице дугове, само неких већих Јевропских држава а остале није споменуо, — међу тим и њини су дугови ушли у општој суми од 128,000 мил. мар.

Преводилац.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Р О Б.

На обали бурног Тигра,
Гдје тичији пјева хор,
У присјенку горди палма
Високи се диже двор.

У близини славуј жељка,
Цв'јеће мири ноћ и дан,
Ал' из својих б'јелих двора
Не излази млади Кан.

Љепшу пјесму тамо слуша,
Љепши тамо гледа св'јет:
На срцу му страшно дише
Мила ружа, бајан цвјет.

Он јој гледа црне очи
И грли јој вити стас,
А по њеном б'јелом њедру
Просула се густа влас.

Нико није тако срећан,
Нико нема тако рај,
Па у срећи обећа се
Походити Свети Крај:

Да на гробу Пророковом
Даде хвалу срца свог,
Што му таку дивну ружу
Из свог раја пружи Бог!

И дан свану; пред дворима
Ногом бије спреман хат, —
Као да би младог Кана
Светој Меки хтјео зват.

И кроз палме сунце сину,
 Над Тигром се гледну дан,
 А уз пратњу вјерног робља
 На пут крену млади Кан.

Куд год гледне ту је она,
 Свуд се вија њена влас,
 Свуда срета очи њене
 И свуд чује мили глас.

За уздахом уздах лети
 Па над њоме свија лет,
 К'о шарени млади лептир
 Кад га росан мами цв'јет.

Већ је сунце на зренику,
 Силно гори љетни дан,
 Па код једне вите палме
 С робљем пану сретан Кан.

Он одсједну снажног хата
 И под палмин стаде хлад,
 Па свог бога молит' оде,
 Да му штити живот млад;

Да се вес'о двору врати,
 Ће га чека мио рај,
 Да га опет жудно стеже
 Њезин топли загрљај.

И тек што је молит' поч'о
 Застаде му душин дах:
 У даљини дизао се
 Густи облак — прхли прах.

Је л' то сам ум с хладном смрти
 Подигао пораз љут,
 Да са гробом заустави
 Правовјерног свети пут?

На кољена робље клече:
 „Последни је ово дан!“

А са оком пуним бола
У даљину гледа Кан.

Гледа, кад ће самум љути
Спремити му хладан гроб,
Ал' из праха — из облака
На коњицу ниче роб:

„Господару, врат' се с пута,
Не походи Свети Крај,
Твоја л'јепа невјестица
Твог имена скврни сјај!

У ње није срце једно,
Није вјерна њена крв, —
У твом двору провлачи се
Твојој срећи штетан црв.

Господару, други љуби
Њено лице, њену влас, —
Вараше те оне очи
Вараше те онај глас!“

Заболело младог Кана
Црни гласи, црна в'јес,
А у болу гњев се створи,
К'о громова силан трес:

„Је л' истина, робе, кажи!“
„Не буде ли крв ћу дат!“ —
Прах се диже, с младим Каном
Изгуби се брзи хат.

Лети коњиц, за коњицем
С робом стиже коњиц вран, —
Данак прође, вече дође
А у дворе млади Кан.

Коњиц хрзну, цв'јет се трзну:
„Бјежи, драги, ту је гром!“
Па лагано на капије
Излетила Кану свом;

„Што је лице твоје бл'једо?
 Што је мутан мили глед?
 А на усти ка' да стоји
 Страшан прекор, љути јед?

Је л' освета разгн'јевила
 Твоје душе силан плам,
 Да л' невјерно робље твоје
 Нанесе ти сјају срам!“

„Шут', невјеро! Са тебе је
 Мога неба пао дан“,..
 Па над њоме оштрог мача
 Завитљао горди Кан.

Мач полеће, али она
 На младу му паде груд:
 „О, не коси цв'јет са мачем,
 Не изричи грешан суд.

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE
 BUDVA
 CRNOJEVIC

За те ово срце бије,
 За те храни врео плам,
 Ја за једну љубав знадем,
 Ја за једну вјеру знам.

Нек' свједоче сузе ове
 И удари срца мог,
 Да је моја вјера света,
 А у вјери ти си бог!

Заустави силну руку,
 Невиности не дај гроб, —
 Клевета су они гласи,
 Лагао је црни роб.

За те ово срце бије,
 За те храни врео плам,
 Ја за једну љубав знадем,
 Ја за једну вјеру знам.“

Дирнули га њежни гласи,
 Дирнуо га сјетан плач,

Па у груди вјерног роба
Свој завитљан спусти мач.

Крв се проли, срце стаде,
Чисту вјерност стиже гроб,
Ту пред Каном лежао је
Вјерни слуга, стари роб;

Лежао је... А Бејаза
Славила је своју моћ,
И погледом варала је
Младог Кана дан и ноћ...

1896.

Алекса.

 NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

ПРЕВАРЕН КАДИЈА

ПРИПОВИЈЕТКА ИЗ НОВОПАЗАРСКОГ САНЦАКА

написао Андрија Јовићевић.

I.

Поред обале Лима забринуто путоваху два Србина: Момчило и Петар. Пред њима бијеле се турски чардаци, као лабудови, поређани у неправилном реду, а распоређени и намјештени по турском укусу; бијели се и протеже уздуж ријеке Лима голема турска варош — *Бијело Поље*. Около себе оставља повеће просторе плодне равнице, орачице и косачице, који махом посједаваху турски аге и бегови, и држе много чипчија, који им земљу обрађују и дају добри доходак. Падне Петру у очи ова слика, па ће рећи свом другу Момчилу:

— Момчило брате! Допада ми се, да ови Турци богато живе. Поглај она поља, ону дивоту, оно чудо божје; све је оно њихово! А ови наши несретници раде им на трећину или четвртину, те њима измећаре. Нама је много љепше у Врањешу, и ако има Турака и тамо, али опет имамо ми и своје земље, те не зависимо од њих. А овима је несретницима тежак живот, и докле ли ће у овом стању бити, давајући дохотке?!

— Богме — рече Момчило — лако би било за доходак, него уз доходак хоће се од јадне сиротиње и по други доходак, да би с њим добро замастили први доходак, да агама сув у грлу не запиње. Јадној нашој сиротињи раји нема приступа у агину кућу, што се неће учинити вјешта с ћупом масла, са шаком дувава, с оком сира или смока, да подари кадуне, како би се тијем удворио код њих и њихових гордих господара. Мора јадна сиротиња, а да шта ће?! Иначе би морала скапати од глади. јер би узалуд тражила помоћи и комада хљеба од руке немилосрдног турског бега.

— Одиста, то је јадно и жалосно за јадну нашу сиротињу, која зависи и живи о туђем имању, пошто нема приступа у

агину кућу без пуних шака, давајући тијем други, много већи, доходак.

— Ја сам се на више мјеста о томе увјерио — настави Момчило — како не смије чипчија празнорук ући у агину кућу, јер се тамо од њега изгледа, да с преклоњеном главом и највећом понизношћу што-год пружи, да што-год донесе ђеци, не узимајући на ум, да је то с муком стекао, да га је одвојио од својих уста а њима донио, и да је гријех од тога окусити, пошто га је сиромах, принуђен у дар носити, по сто пута ђаволу пред'о, кад се тако његова крволочина просипа ни за хвалу ни за плату. Али јадна сиротиња мора тако чинити, јер би остала и без најсиромашнијег комада јечменице; не смије друкчије, јер би отворила своје животу и опстанку гроб, у који би се прије земана срушила; те мора играти онако, како траже данашњи обичаји.

Даље Момчило продужи свој говор, казујући Петру тадашње стање јадне српске раје у бјелопољском кадилуку, настављајући, како јадна мора све чинити из обзира на свој опстанак, без икакве хвале или плате. Једина им награда бијаше ако се ага подругљиво насмије и гордо похвали чипчију, додавши уз похвалу и чивутски израз, како он има ваљаног чипчију; ако попије грку кафу, коју му дадну, као робу; ако изије комад засукане пите, те му тијем ага заслужије вид и покаже му се, као милостиви себичњак. То је у главном награда за пешкеше с крвљу стечене, узете голој, босој и гладној дјечици а понесене у ненаситиви амбар поноситог аге и његове гордељиве фамилије. Мјесто награде чешће пута је чипчија задовољан био, ако је могао пешкешом умилостивити свог агу, да га гордељивим очима погледа и лукаво-смијешећим устима ослови, а мјесто хвале — да му поврх тога учини још какву услугу. Мора се јадник указивати задовољан и најмањим добром свог аге; мора ласкати и улагивати се, а никако се показати одвратним, непокорним или непослушним, а још мање смјелим за нечовјечна дјела агина, јер у том случају кости му труну у тавници.

— Тешко је тријети -- настави Момчило — слободном духу ту подлост и такву потчињеност, али је теже трунути у тавници разјареног крволочника. Старање о сигурности своје дјечице приморало је, да се све трпељиво и постојано подноси до суђена дана — на дубоко тронутим гласом продужи, како јадној раји грози опасност, ако и осталог Турчина криво погледа ако му се учини на пут, или ако му ријеч одврати, јер у том

случају не помаже ни њезин ага, ни ћитап, ни коран, него мора суд за доста учинити охолости турској, те јадника на грозне муке досудити.

— Е, брате! — викне Мочило, машући главом, као, изричући казну за неправедне поступке — У оваком случају добро помаже и по која ћеса пара, или по која жута мецидија, добар коњ, во или други поклон код свога аге или код судије; јер му из лакомства прије зине срце за митом, него што му савјест и помисли на правицу, — па настави жалосним гласом, како онај, који није кадар подмитити, пропада и морално и материјално под неправедну осуду несавјесног судије и под неоснованим окривљењем његовим.

Један од те врсте судаца бијаше бјелопољски кадија, који се више радоваше једној крги масла, што му раја шћаше у поклон донијети, него ли дијелу сопствене имовине, који ваљаше и сто крга масла. Тако се бијаше заљубио у поклоне, да у томе једино уживање нахођаше и да на томе једино настојаваше. Напашао би се по ћеко, да му угоди лакомости његове опијености, те му би донио шапицу кафе или двије шећера. Али тако бијаше дозлогрдио народу, да га многи од невоље поштоваху, јер бијаше постао очигледни отмицар и једино судија за мито. Тешко си га би било јадном сиромашу парничару, ако га не би умилостивио су чим-год од своје с муком стечене имовине. Те је јадни народ и чинио све, само да избјеже испод притиска још вишег зла, будући губљаше наду на виши који турски суд. Његова је мазбата све важила, а његова пресуда оставала је у свему непобијена. Накупио се бијаше туђе сиромаштине те постао силан и бијесан. Гуљаше не само Србе, него и Турке; махом оног, ко више дадне. Турци даваху и по коју жуту мецидију, да би боље подјејствовали код свог ефендије; за то пресуда лакомог овог кадије бијаше на њиховој страни. Његова власт пружаше се на далеко, а глас о његовој злогласној правичности још даље, те сиромаси иђаху к њему на суд, као у јаму, а имућнији Турци као на свадбу.

Кад би он сио на својој пустаћији, у својој соби, намјешћеној по турском укусу, прекретио ноге, наслонио се, па запалио дугачки чибук, почео би, да броји паре, које је стекао с правдом и неправдом, па би сам у себи промислио: Ево их доста! Данас мало, сјутра мало, прекејутра мало, па кадији пуна врећа. Дина ми, есапим, не би их јанћак понио. Па зар није доста? Да богме, да је доста. Да се зобљу, не могу се позобати. Толико плате не иде ни великом везиру, ако не ради

као ја. Тек биће, да и он овако чини, па је његово масније но моје; ту падају пуни ћемери, а овђе сиромашки. Али — шућур Богу — лијепо је, само ако уздура: ако ја још поживим а раја Бог не отвори очи. Шта би боље пожелио, него бити кадија? Ако ћеш, ево је свуда стиман; ако ћеш, свако га много цијени; ако ћеш, ево суди и чини, што год хоће, нико му се не смије учинити на пут. Свак му се клања, и Турчин и Влак, та наша од постанка раја. Свак мисли, да кадија неће друкчије учинити, но како ћитап цијена, а не знају шта се овамо ради и поред ћитапа. Али докле се знаде, кадији ће још која кацнути на пуштајију, и треба се држати штапа, ког сам се прифатио, па док устраје; а д'ако и ја не уваживим мимо вас свијет.

Једино уживање он нахођаше у давијама, којих чешће пута биваше; јер неправде, које Турци чињаху Србима, бијаху већ изродиле сваким даном давију за давијом, те кадији испадаше доста посла, а, богме, и прилично ћара. Свак му бијаше досадан, ко ћаше доћи код њега без посла; само му бијаше мило, кад га шћаше посјетити стари Турчин Хусо, који кадији у свему полагаиваше, све за добро нахођаше и рад му одобраваше. Једнога дана ево ти Хусо, те ће назвати:

— Селам алећ, честити кадија!

— Алећ муселам, ацо! Које добро, старино?

— Није ново ништа, не д'о Бог; само ми мило доћи, да посједим с тобом и да пројегленишемо коју; а ево си, шућур, сам.

— Добро си дош'о! Сједи ту — настави Кадија показујући му мјесто, ће ће сјести — Ту, при дувару, наслони се, биће ти ту понајљепше.

— Еј вала, баш ми је лијепо — рече Хусо и сиједа.

— Јес' ли мог'о доћи, ацо?

— А јесам; имам ја ноге, к'о керче.

— Држиш се, турске ми вјере, баш јуначки; а ми, кад остарамо, к'о то ти, нећемо моћи ни преко прага.

— Ја могу још добро — рече Хусо заносно — Ноге ме нијесу још издале.

— Ти си још добар и у цио живот — рече Кадија, смијући се.

— Ха, ха, ха! — рече Хусо, смијући се — То је прошло; — Изргаје сисију, пуха низ чибук, па ће наставити: Фала Богу, да немаш од куд лијек лијепа дувана? Да ти није ко доносио овога сетемана?

— Имам накога — одговори Кадија — ама није по ћефу, — Вади ћесу с дуваном, па му је бача, и рече: А што рече, да ми није ко доносио — није, нити доноси нико ни камена, к'о што су од пређе.

— Тако ми Бога једнога — прихвати Хусо — кад сам ја упазио, Кадији не требаше мислити о никаквом манкаменту. Доносаху му, брате, колико му срце искаше: масла, каве, дувана и још — Бог ти сами зна.

— Вала, аџо, данас баш мало — прихвати Кадија тронуто — Нема се што казати Од прије се могло боље; народ је био глупљи, а данас сваки зна, што у ћитапу стоји; сваки се опаметио.

— Тако је, душе ми — рече Хусо — народ све паметнији бива. Јади га знали, учи се једно од другога. А, душе ми, то је зијан за мнозину. Боље, да је раја Ђорава, но што има очи; боље, да је глупа, но да зна ишта! Тако би нам најбоље измењарила и бисмо рахат живјели са шњима.

— А овако некакву мудрост научило — примјети Кадија — па нити што доноси, нити познаје кога; напери уши, па, знаш, често пута и превари.

На то ће Хусо са чуђењем застати, упре очи у Кадију, па га, дивећи се, запита: Превари? За вјеру, брукаш ли се?!

— Те како славо превари — прихвати Кадија — Обећај нешто, па ни ћишмака, но ми га одмјери од шаке до лакта.

— Ух, крмски синови, — опет ће пренеражено прихватити Хусо — у чем су очи узели?! — На мало застане, гледајући пред собом у сеџаду. Поче, да маха главом тамо амо, као осјећајући се незадовољан, што се тако поступа с Кадијом, и што га тако бесчасте. Па ће најпосље подићи очи и радозналим погледом упријети их у Кадију, те га запитати: Ма није сва раја таква, ако си Турчин! Има и ваљане раје!

— Има, има — одврати Кадија, махајући главом — доноси још по Ђеко кржицу масла, шачицу дувана, литрицу каве; па, дина ми, и по која аспирица уша панути.

— Шта? Аспирица? — запита опет Хусо, зачуђено — Је ли, ако си Турчин?

— Има и тога, има, али све мање; све се извражило.

— Добро, душе ми — рече Хусо као усхићено — Алвалука доста од нашег честитог Султана, а што се од кога одере, то је одвише. Добро је опет, што си зап'о у ови сетиман, а мало унапријед, ни глиб испод ноката не би ти нико д'о, па да би га од смрти избавио.

— Е, шта ћеш — наставиће Кадија, смијући се — Боље ништа, но ништа; тек да се прелази с дана у дан.

— Паметно, турске ми вјере — примјети Хусо — Тек да нијеси паметан, не би ни био кадија, но би ор'о и коп'о, к'о сви остали.

— Право имаш — рећи ће кадија с поносом — Тако је, мој добри оцо. Ти знаш, што говориш; али су те вазда и држали за мудра Турчина, те си и им'о стиму код свакога... Па си, богме, и данас паметан, и ако си у годинама.

— Свој образ кажувјеш — рећи ће Хусо — Мене је стид од тога. Далеко је мудрост; али колико сам био куветан, помаг'о сам и учио сваког... Ти си паметан, к'о филозов, а ми, како Бог хоће... Знаш, кад немаше нико ништа у глави, више но у тикви. А данас имамо тебе у овом нашем мјесту, те знаш све, што је Алаху и његовом пророку мило.

Кадији се допада говор Хусов, па ће га погледати милостиво и рећи: Е, да су ми такви сви Турци, ја бих мог'о рахат почивати; но их има свакојаке сорте. Измијешали су се с Власима, пале дуван из једног чибука. — Устаје па дозива јакупа, да им начини двије шећерли-каве. Опет сиједа, па наставља: Нема, оцо, одавно никакве даве; мало се шићари.

— Биће, биће — одговори Хусо — неможе ова земља никад бити у миру.

Даље наставиће разговор о Турцима и Власима: како међусобно живе и како се слажу; како је турска царевина била негда силна, па данас опада, и довијаху се да нађу узрок томе опадању.

Рећи ће кадија: Ја мислим, да је томе кривац сам Девлет, што се утврдио на крају своје велике царевине.

Тако ће бити, ада како — примјети Хусо — Душе ми, и ја то исто есапљах, па ми га ти узе сврх језика.

— И то је учинило — рече опет кадија — те је све горе наше моћно царство, што није велики Алах своме пророку наредио, да кадије буду најстарије после цара. Ми бисмо, к'о најпаметнији људи, управљали мудро. Мислиш ли и ти тако, оцо?

— То исто, душе ми, хоћах и ја да изговорим. То би срећа била!.. Али ће доћи вријеме и томе.

Улази јакуп и доноси каве; даје кадији, па Хусу. Хусо поново напуња лулу, да ућефи уз каву. Каве стоје пред њима, док им се прохладише, па их узеше и онако по турски, срчући у сласт их попише. Јакуп прима вилцане, изађе, да их остави.

Кад ли опази двојицу, упућена к њиховој кући, па се врати код кадије и рече:

— Ефендија! Ево иду двојица к нашој кући; есапим, да иду на суд, јер су се веома узнемирили.

— Како знаш, да иду на суд? — запита Кадија радознано.

— Споречкују се по мало и јако су се заујели — одговори Јакуп — и биће крупна ствар.

— Знаш ли, ко су али оклен су? — запита Кадија.

— Не знам; само се види, да је један Турчин, а један Влах.

— Биће нешто сад — настави Кадија — по им реци, нек уђу.

Јакуп изађе, а Кадија настави с Хусом:

— Сад ће бити мало шићара. Кад се давија Турчин и Влах, онда се по нешто фајдише, а кад Турчин с Турчином, или Влах с Влахом, онда црно и наопако.

— Вала, над у Бога — рече Хусо — завар, је, да се попије по једна грчица.

Чује се неко, ђе иде к вратима, те настаде унутра мртва тишина. Кадија с нестрпљењем очекиваше давуџије. Док се намоли Осман на вратима, па се понизно клања, теменат чини по десет пута, па најпосље ступа напријед, и смјерно назива:

— Селама алећ, честити људи! — На које му Кадија одговори:

— Алећ муслам! — на наставља с питањем: Шта је ново, брате? Шта је било?

— Све добро, у здравље цара и твоје — одговори Осман, пун весеља, што се Кадија к њему осмјехиваше.

За њим се укаже на вратима Момчило, те ће назвати:

— Помози вам Бог, Турци!

— Бог и теби помог'о, Каурине! — одговоре обадва, па запита кадија:

— Шта је ново, Бог вам помог'о, те сте тако учестали? Да није каква дава међу вама?

— Није велике ствари, честити Кадија — одговори Осман.

— Како, болан, није велике ствари — прихвати Момчило мало љутито — У чем си очи уз'о? Ти, ка' да, оно моје сматраш за ништа?

— Ооо! Ту има нешто крупно — рече Кадија — Но кажујте, људи, шта је.

— Само знади — рече Момчило Осману — да се ти с оним мојим не смијеш ругати... Моје је моје? — рече озбиљно — није то мала ствар; но би ја за овакву ствар убио оца, а не... Али ево Кадија, па да се суочимо.

Кажуј, Османе, шта вам је — рече Кадија.

— Дина ми, честити Кадија, није ништа крупно; но овај Момчило притиск'о и посвојио један мој комадићак земље границе под моју кућу. Ја му га д'о на трећину, кад сам пош'о у Стамбол; па га сад своји, и вели, да је његов. Но правичу ми, за царево здравље.

— Шта? Шта, болан Турчине? Што изврћеш? Што шараш, кад ја имам живих испата, који ако не испате, ја потпадам, да сам крив.

— Ма шта ти је, добар чоече? — прекида га Осман — Шта си се узвртио?

— Како шта?! — одврати Момчило оштро — Ти кажеш, да си ми је д'о на трећину, од кад си пош'о у Стамбол. А то није истина, Османе, нѐ! Есапиш, да си погодио на меко? Богме ћеш се преварити! Момчило је Момчило, што не даје оно своје ласно; радије главу, но оно своје, знади!

— А ти од кад велиш, да је држиш? — запитаће га Осман благо.

— Још је држ'о мој покојни отац — одговори Момчило — а може бити и ђед; али то чисто не знам.

— Ајде, море, што беспосличаш! — прекида га Осман — Ја сам дош'о прије десет дана с пута, па си ти одма дош'о к мене и пит'о ме, колико ћу ти узети дохотка за ово вакта, од кад је радиш. Јес' ли дѐ?

— Аман, кадија за вјеру! Ништа није истина, што говори — замоли га Момчило.

— Па шта ти велиш? — рече кадија Момчилу.

— А шта... Моја земља, ада шта! То зна и покојни, а нѐ живи — рече Момчило.

— Нека, рајо! — прихвати Осман — Не соли, но онако, како је било. Је ли овако, честити кадија?

— Тако је, Османе, тако! — прихвати кадија — Но да речемо: имаш ли ти какве тврђе?... Што-год, што-год?... Тапије? Кочана? Или ишта? — дајући му знак, кријући од Момчила, и питајући га, има ли пара.

Пошто опази Осман, на ште циља кадија, објену се мало, па ће рећи увјерљиво:

— Како да немам, за Бога?! Имам тврђу, што је није лако тако наћи! Боља је, но тапија, но кочан, но ништа! — Па одгрну горњу хаљину, те му се са стране указа комад свите, на којем бијаху пришивене неколике златне мецидије. Кадија их угледа, те ће рећи Момчилу:

— Е, сад што ћу ти, брате мој? Шта ћеш учинити, кад немаш никакве тврђе?

— Не тако, за царско здравље! — рече Момчило прене-
ражено — Моја је, те моја. То ми је пуста окутњица!

— Овђе је тапија, а ово је тврђа — рече Осман кадији тајно куцајући се по прсима, па наставља к Момчилу гласно: Не пржи се, болан, толико.

— Лако је теби, е ти је брат кадија, па ти поје, како ти гудиш. Но ја сиромах!... Ах, Боже, виђи! — рече Момчило у очајању.

— Немој тако, болан — рече кадија Момчилу, који бијаше као обеспаметио, пошто му се права својина отима — Ја сваком једнако судим. Дина ми, ја не смијем друкчије, но како цијепажу пророкове књиге.

Момчило бијаше опазио њихову вјештину, али не могаше ништа учинити, само ће рећи кадији на ове ријечи: Ја есапим, да куран вели, да је суд онога, ко боље плати.

— Не! То нед'о Бог! — одговори кадија — Но како можеш то рећи? Ту мис'о истури из главе, мој буразеру, ако желиш себи добра.

— Шта мени рече, честити ефендија? — прекида га Осман — Хоћеш ли ми је поткаитити?

— Како не? К'о твоју — рече кадија, па узима мало карте и пише. Кад је учини саглам, наставља: Ево је готова. Држ' је, Османе! Па со немојте глодати један с другим, но живите, к'о браћа, у комшилуку и братски се полажите. Па ајдете сад, моја браћо, с Богом!

— Аман, за вјеру! — рече Момчило усплахирено, пошто Осман прими тапију — А шта мени рече?... Куд ћу ја сад?!

— Види чоeka?! — одговори кадија — Дома, а да кућ, ако умијеш поћи!

— Куд у бездом, кад га немаш?! Куд кући, кад је сад ево раскућа?! Куд ме шиљеш сад на ништа без ништа?

— Тако, друкчије се не може — рече кадија рјешително — Ко ће туђе отети?

— Отесте ви оно моје, харан вам било! Оно мало крво-
лочине, што имах, понесе ти, тобож душевњак, и разломљени Осман.

Видећи Осман, да може свашта бити, науми, да пође, па рече:

— Оставајте на здравље! С Богом честити кадија! Таки нам се рађали и таки нам живјели!

— Пођи у добри час — рече кадија — ма немој сметнути с ума, да речеш оном чоку — знаш? да ми оно донесе. И поздрави се дома. — Али му с прстима од руку даје знак за паре.

— Буди миран за то — прихвати Осман — То ти је, к'о дома. Одовали!

— Еисадиле! Селаметиле! -- рече кадија.

— Аларазиола! — одврати Осман и излази.

— А што мени рече, чоече? — запита Момчило кадију — Хоћу ли и ја одвалити?

— Шта? Шта? — примјети кадија љутито — Боље, да идеш за својим послом.

— Хоћу, а да шта ћу! — рече Момчило — А, богме, други ћеш ме пут познати боље. Нека, нека! Други пут неће помоћи ни меџидије, ни тапије.

То изговори, па изађе.

— Чудна сметењака, јади га убили — рећи ће Хусо по Момчиловом одласку — Нема у постој више, но у шупљој букви.

— Бор-ћутук!... Будала!... — прихвати кадија замишљено — Онаквоме све једно узети или дати.

— Не, не! — рече Хусо, машући главом — Онакав може свашта учинити. Прођи се ти онаквих, јако ћеш мене послушати. Зликовац је оно, познао сам га ја.

— Јади га знали!... Маништина!... — рече опет кадија — Но би ли добро било, да мало изађемо? Мени се удуљијало све чамати на једно мјесто.

— Драго ти! Баш сам се и ја напунио ћефа, сједећи, а особито слушајући сметенога Влаха — рече Хусо, па настави, смијући се: Еее! Паре Бога пренемажу!

— Па баш није велике ствари — рече кадија озбиљно — неће ме озенђилити са шњима одиста. Данас, и ко има, мало даје.

— Ишта, ишта би ли? — запита Хусо, устајући — Боре да се купе једне јеменије?

— Валахи, толико ће бити, ако не буде више — прихвати кадија, дижући се — Забољеле су ме већ ноге.

— Лијепо, шућур! Само се чувај од оне вртоглавштине. Стало је њему један фишек опалити, па пријећи ту часом преко границе у Црну Гору код онијех катила; а нашло би се и пријатеља доста, који би му били с руке, да зло учини, и да скапула главом.

— Чудо га знало! — настави Кадија сумњиво — Онаквом је убити кога, к'о појести печен кумшијер.

— Онај његов изглед и слободан говор не значи добро — примјети Хусо — ни она пријетња. Други пут ако дође давом, учини му мало по вољи; ублажи га мајено.

— Валахи, други пут хоћу, да га мајено умелемим, само да се белаја отарасим.

Кадија паде у замишљеност; пребираше у памети, шта може бити; зебња га фаташе, што га може снаћи; док Хусо прекиде ћутање:

— Хоћемо ли већ?

— Куда то? — одврати Кадија, као незнајући, да су били устали, да изађу.

— Кућама! — настави Хусо.

— Чујеш?! — Турске ми вјере — одговори Кадија — бијех заборавио!... Ајдемо!

Рекавши ово, излази, а за њим Хусо, те ће при изласку рећи Кадија:

— Прошло је дана много, па је земан турити што на брке.

Пођоше оба кућама. Хусо оде на своје дворове а Кадија на своје, али му немирно срце бијаше; страх и зебња бијаше га обузела, те би често нута сам себе питао: Ма зашто, динсузе, навуче на себе ово? Зашто само себе уведе у пропаст? — Промишљао би о Момчилу више, но о икоме; оне намргођене сурове очи не мицаху му се испред очију. Момчило се је у живој слици блистао пред видом његових очију, као уображена слика. Од тога Кадија немаше никад мира, никад спокоја.

— Бојао се је животу!

(Наставиће се.)

Ратовање и његов значај по опште човјечански прогрес и цивилизацију.

Написао професор Јован Николић.

(Н а с т а в а к.)

„Јунаштво је цар зла свакојега,
„А и пиће најслађе душевно,
„Којијем се пјане покољења!...“

II. II II. Њ.

II.

Тако дакле ратови и ратне последице створише државу и државни систем у хаосу човјечанства и са тијем државним системом почиње историјски живот човјечанства. Првобитне државе појавише се у неколико облика. Прво западно-јелинске-полицајске државице, т. ј. мале градеке општине са околином већином републиканскога облика; друго источно-азијацке-деспотске државе, Персијска, Вавилонска и друге; треће религиозно-националне Мисирска и Јеврејска, и, напоследку четврто, полинационална свемирна Римска царевина.

Ма какав био државни систем; без државе и њеног система није се могао замислити нити остварити никакав прогрес у човјечанском друштву, јер је концентрација људскијех сила тек тада и могла што год радити и урадити за општечовјечанско добро и напредак. Када су човјечанска друштва ушла у састав државе, ратови су престали у држави и пријешли преко граница, а држава је ставила себи у задаћу унутрашњи мир и поредак. Овђе пак и пониче прва државна мисао после ратовања, одржање мира. Да би се стално једном уведени мир у држави утврдио, појави се потреба, да осим тога, што је ратна снага и војничка сила неопходимо нужна у ратно вријеме, да се без ње не може ни у мирно вријеме одржати мир унутра, нити се осигурати од непријатељског напада са стране, зато је државна мисао дошла до тога, да установи војничку организацију, помоћу које се могла држава унутра слободно развијати и од непријатељских се напада са стране осигурати.

Пошто је држава са својим уређењем дошла до унутрашњег мира и поретка и до спољашње сигурности и безопасности, државна је мисао пошла и даље са тежињом, да и друге сусједне државе дођу до мира и поретка, а да се мир и поредак једне државе у другу пренесе и уведе, није се могло друкче, него, да се дотична држава силом ратовања покери. Зато су све ратне државе имале и имају главну цијељ и задаћу: *покорити сву Васиону, све земље и народе, и дати свијету мир и поредак.* —

Римска држава, која је највише у томе успјела, називаше сама себе *миром* — *Romana pax*.

Све државе старог свијета у извјесном степену тежиле су да достигну мир, поредак и напредак општечовјечански, али се могло достићи само ратовањем, а иначе никаквим другим путовима. У томе су највише успјеле Македонска и Римска царевина. Македонска царевина састави историјски запад са историјским истоком, и то не само силом мача и војничким и политичним уједињењем него и идејалним и културним уједињењем помоћу начела јелинске цивилизације. Римска царевина не само силом мача и политичним и војничким уједињењем састави тадашњи запад са истоком и сјевер са југом и, не само што културно и материјално богаство цијелога свијета међу зидовима „Вјечног Града“ сконцетриса, него још основа и утврди државно-правну и политично-милитарну централизацију, која остаде као вјечни модел у будуће свијема државама и народима свију вјекова и времена.

Ратови старог вијека снажаху унутрашње силе државе или државног савеза, како за отпор и одбрану од непријатељскијех напада, тако исто и за распрострањење културнијех и цивилизаторских начела. То нам најјасније показује Историја Јеладе. У историји Јеладе видимо, да су се три пута поједина грчка племена и грчке општине састављале уједно ради општега дјела и показале су сваки пут у највећој мјери своју практичну унутрашњу силу, а тако исто и општи културни напредак. Тројанско ратовање утврди грчки елеменат на бреговима Мале Азије и тамо у њеним градовима, Милету и Ефесу, разви се философија и јуначка појезија. Из тројанског ратовања и његовијех последица поникоше на културном обзору човјечанства најљепше двије ките цвијећа — појезија свију времена и вјекова — „Илијада“ и „Одисеја“. Персијским ратовима још се више усаврши народња јуначка појезија и историјска наука; а поход Александра Великог, распространивши јелинску цивилизацију на старом богатом културном терену Азије и Мисира, изроди велики грчко-источни синтез религиозно философскијех идеја, који после заједно са римскијем државнијем уједињењем постаде неопходими историјски услов за распрострањење хришћанства. Без грчког језика, грчке науке и научних појмова, као и без свемирнога римскога царства, јеванђелска би наука много спорије продирала кроз масе тадашњег многобошког, многојезичног и незнабошко-дивљега човјечанства. Грчки језик и наука постадоше општечовјечанскијем имањем само помоћу Александровога мача и мачева његових војевода; а Римску царевину створише вјековни ратови римскијех војевода и чуваху је њени легиони; а за легионе држава грађаше путове, па: „Путовима старог Рима и пољима Италије“ — без пасоша и путнијех исправка разиђоше се са „Вечере Љубави“ Проповједници Божијствене науке, да испуне заповјед Свога Небеснога Учитеља: „Идте научите веја јазики!!! — И тако: „Во всју земљу изиде вјешчаније их и в конци Вселенија глаголи их!...“ Та сва земља! Ти сви крајеви Вационе,“ о којима наша црква пјева, то је онај Велики Круг, то је онај грандиозни Орбис, кога крваво гвожђе Римскијех Војевода обиљежи и коме препростране и превелике границе околу „Вјечног Града“ ограничи и утврди!.. — То је Римска Царевина! —

Таквијем начином ратови старог свијета шираху општечовјечански мир и прогрес и приправљаху путове „звјерскијема царствима јазичества за улазак у вјечно царство Сина Божијега!... —

Стара римска Историја показује нам још један врло важан прогресивни факт у дјелу ратовања, а то је, што су се доцнији ратови свршавали у много краћем времену и са много мање људства и људскијех жертава него ли старији источни ратови. Тако тројанско ратовање трајало је преко 10 година а ратна људска снага износила је преко 100.000 људи, међутијем поход Александра Великог свршио се за три године са нешто више од 30.000. војника. Персијска Царевина у рату са грчким државама дизала је преко милион људи; а римски војводе покорише свијет са много мањим бројем војника. Римска царевина у мирно доба и у доба највише њене силе и величине, када бројаше около 200. милијона становника, држаше за чување својијех граница и одржање унутрашњег мира 400. хиљада легионара. —

Тако дакле македонске фаланге и римски легиони учинише велику превагу у дјелу ратовања каквоће над количином и форме над материјом, јер у старим источнијем ратовима уз једнога способнога војника у ратовима иђаше на стотине оруженосаца, слуга, жена и робова, па стари историци сву ту масу бројаху у ратну количину, зато и читамо у историји персијскијех ратова, да су милијони војника пријешли преко Хелеспонта на Грчку.

Посље појаве хришћанства ратови нијесу ни у чему измијенили своју прогресивну улогу у историји човјечанства. Спаситељ свијета и његови ученици свагда осуђиваху, мржњу и крвопролиће, али признајући државу и њеног поглавара — Господара, као покровитеља и бранитеља вјере и олтара, проповиједаху: „Носити мач противу злих!“ — за одбрану вјере и државе, олтара и престола.

У овоме времену ратови римског цезара Константина Великога са његовим противницима и његова победа над њима повукоше за собом највише хришћанско културне и прогресивне посљедице за будућу историју човјечанскога развића. Медиолански указ, кога цезар Константин потписа у Милану 312. године и којијем се даде господство хришћанској цркви, распучи његве незнабоштва, многобоштва и његовијех господара са идеје хришћанскога морала и Христовог принципа „судеке једнакости,“ и тек тада могаше да се слободно шири, по културном терену Јеладе, Истока и Мисира као и по путовима, који свијет са „Вјечним Градом“ везиваху хришћанска наука и њена култура.

У овоме се времену, ако и подаље мало, односи један факт из историје источних ратова, који је нанио грдни удар општечовјечанском прогресу и цивилизацији, а то је појава исламизама на Истоку. Исламизам и Арапска цивилизација, као што је познато, имају беспорнијех заслуга за општечовјечанску културу. Али неки историци, пишући о исламу и Арапима и набрајајући зле и добре посљедице те вјере, тог народа и њиховијех ратова и културнога рада, највише се осврћу на пропаст велике александријске библиотеке, коју Калиф Омар спали као „влашку дангубицу.“ — Неки тврде, да је пропаст александријске библиотеке бапила човјечанство назад у културном погледу преко три хиљаде година, пошто је у њој било стрпано све културно благо и богаство, кога су просвјетљени Исток, Мисир, Јелада и Рим иљадама година текли, а Птолмеји га у Александрији скупили.

(Н а с т а в и њ е с е.)

НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ

Прибиљежио: Ђ. Шпадијер.

Ђурчија и Кандилџија.

Живјаху у некој вароши Ђурчија и Кандилџија, па се једном нешто посвадише, те они пред Кадијом, да им суди. Кандилџија бјеше човек лукав, па прије, него пођу на суд, понесе на дар Кадији једно сребрно кандило, е да би како Ђурчију добио. Кад дођоше у суд пред Кадијом, запита их Кадија, да му кажу, што имају један на другога. И ако бјеше Кандилџија лукав, али Ђурчија још лукавији и паметнији, те мало по мало склони Кадију, те пресуди: да је Кандилџија све крив. Кад видје Кандилџија, да изгуби давију, нађе се на муци; а особито му мучно и чудновато бјеше, како оно кандило што-год не помога. То не мога другче ријешити, него, да је Кадија заборавио, од многога говора Ђурчијина, на кандило, те, већ при крају, наштукну Кадији:

— Лијепо ти гори оно кандило, честити Кадија, те си га јучер у мене купио!

— Вала баш лијепо, Кандилџија, и ако је скупо! — одговори Кадија, — да се не би ко сјетио.

Пошто се сјети Кадија, што напомиње Кандилџија, видје, да му није добра пресуда; те понови давију, прегледајући ћитап, па ће поново пресудити:

— Знаш, Ђурчија, ја сам вала погријешно, што нијесам отворио ћитап, да ве по њему судим; али, опет добро је, кад се сад сјетих; но слушај што ћитап пише, пише вала: „Кандилџија није — ама баш ништа — крив, — све си ти вала крив“, и сад хајте, доста је било давије!

Пођоше. Јадни Ђурчија мора пристати, кад тако пише у ћитапу; али му оно кандило запе у око, те он ти сјутра-дан Кадији најљепши и најбољи ћурак, што је имао у дућану, и замоли га, да им опет суди. Не мога другче бити, но опет Кадија понови им давију. Позва обојицу. Дуго се Кадија премисљао, што ће и како ће, те он опет ћитап. Преврће, окреће, а све мисли, док најпосље, пошто га је добро прелистао, рече:

— Е, вала, Кандилџија, ја јучер погријеших, праметних лист у ћитапу, па окривих Ђурчију, а он прав и здрав, а ти си вала све крив; ево чисто, као дан, бар сад видим у ћитапу, — пише, знаш, ... вала, к'о да пророк говори, — Кандилџија је све крив!

Кад ово чу Кандилџија сјети се одмах, а не као прије, свога кандила па ће Кадији, мислећи, да је као први дан заборавио:

— Лијепо ти гори оно кандило, честити Кадија!

— А лијепо, — рече Кадија, — али што је боље, кад га утули лисичин реп! *)

Паметно ђаче.

Иђаше једно јутро неко ђаче у школу, држећи књигу у руди, и учећи. Кад задатак научи, склопи књигу, и метну у торбу; па весео, што је научио, потрча пут школе, молећи се Богу, да се не помете, но да добро одговори, кад га учитељ запита. У то прође покрај неког мудроглавца, који, кад чу, гдје се дијете Богу моли, запита:

— Кажи ми мали, гдје је Бог, па ћу ти дати једну јабуку!

Дијете се окрену, па, трчећи пут школе, одговори:

— И ја теби двије, но ми кажи, гдје га није!

Ово ђаче одговори, па се више не осврну на тога мудроглавца, који изненађен и зачуђен оста оваким одговором дјечијим, гледајући за веселим ђачетом.

Хоџа превари Цара.

Једном неки цар обећа дати најбољег свога коња онеме, који осване под његовим двором на највећој зими. Нико се није хтио тога примити, јер се нико и не надаше, да ће ту зиму издржати, те, најпосље, дође хоџа, и рече цару, да ће он преноћити под његов двор на највећој зими.

Јадни хоџа сву ноћ под царевим двором. Пред зором у некој планини, извише другог подалега града Брусе, **) сину огањ. Хоџа, чим виђе огањ, рашири ћурак и руке пут онога огања; а тада бјеше цар изашао на прозор, да види, шта ради хоџа.

Кад свану, хоџа код цара, да му се похвали, и да га цар, као што је и обећао, обдари; али цар не да коња, говорећи: да се хоџа гријао. Хоџа се правда: да се само од велике зиме сам собом шалио, и да се не може нико на огњу у Бруси огријати. То ништа не поможе. Хоџа оста, па оста без коња.

Посље овога прође три-четири мјесеца; хоџа не иште више коња, него се припрема, да позове цара на гозбу. Цар не одби понуду, него пође на позив и молбу хоџину. Кућа хоџина бјеше подалеко од града; око ње бјеше велика башта, у којој је цар са пратњом највише сједио. Кад већ би добро подне, напоменуше неки хоџи, да спреми цару ручак. На то хоџа не обраћаше много пажње, само им одговараше: „не мислите, ја знам, кад што требају!“ Прође једна ура посље подна, прође и друга и трећа и четврта, па се већ примаче и акшам, а цар цио дан није баш ништа јео. Најпосље ће сам цар запитати хоџу:

— Има ли, хоџо, да се већ што изије?

— Сад ће, — рече хоџа, — није још готово!

Посље овога мало почекаше, те цар нареди, да се одмах даје ручак. Кад му и тада казаше, да није још готов, наљути се, те он одмах код хоџе, да види сам, гдје му хоџа цио дан готови ручак. Кад тамо, али хоџа објесио кота' о шљемечу, а под њиме на земљу ставио запаљену свијећу, да се тако ручак цару зготови. Кад то видје цар, повика на хоџу:

— Што је ово, хоџо?! Зар се овако готови ручак цару?!

*) Ђурак је био постављен лисичином, те због тога Кадија напомиње лисичин реп т. ј. Ђурак је скупљи, него кандило, мој Кандилџија, за то сам овако и пресудио.

**) Бруса је град у М. Азији спрам Цариграда, преко Мраморног мора.

— Овако у нас, ефендум бенум, — одговори хоџа, превијајући главу пред царем, — овако, честити царе, у нас готове ручак цару!

— Вала, хоџо, ја незнам овај ваш обичај, али ви не ваља ни паре! Прије ће се вала свијет преокренути, него се овај ручак овако зготовити!

— Јест вала! — Право си рекао, честити царе, да се не ће овај ручак овако зготовити, прије него се земља преокрене, или да рече, честити царе: кад се сиромах хоџа испод царева двора, на највећој зими, огрије на огњу у планини више Брусе!

— Вала, хоџо, — рече, смијешећи се, цар, — добро си ме преварио, а имао си и разлог; него узми коња, твој је, већ си га измучио!

Тако јадни хоџа узе најбољега коња царева, којег други не ћаше никад ни видјети.

Милутин у Приморје.

Било је то у оно доба, кад се људи нијесу оволико, колико данас, мијешали, већ је сваки живио у свом родном мјесту. Ријетко бјеше, да ко пође подаље од своје куће, осим, кад би отишао у пријатеља, и то му је био најдаљи пут; те мало ко познаваше усјева и воћке, које не рађаху у његовом мјесту. Баш у то доба, позва неки приморац кума Милутина, да му дође у госте. Милутин без одлагања потегну, те право у кума, кад бјеше највећи јек од воћа. Пошто проведе Милутин код кума и кумових рођака два-три дана, понуди га кум, да пођу у виноград. То Милутин радо дочека, те право у виноград. Кад му кум све своје имање показа, рече:

— Да, куме, обидемо најприје ове смокве, јер, чини ми се, ове су године као икада!

— Хајде! — одговори Милутин.

Приморац одмах показа Милутину, на којој су најбоље; а сам пође на другу, да за себе коју-год пробере. На Милутиновој смокви бјеше се испела једна повелика тиква, те наш ти Милутин јуриш на тикве, проби једну, па је поче јести.

Пошто прође једно по уре, запита га приморац:

— Нађе ли коју, кумашине?

— Нађох доста, ка воде; али им не могу баш ништа! — одговори Милутин.

— Како не?! Бог с тобом! — Ја сам до сад изио најмање двадесет.

— Вала ја нијесам још ни једну, нити јој могу ништа, него једи и не једи све једно, прште ми данас од ње дроб; а ти би ме, куме, ка' да опучио, хвалећи ми се, да си двадесет изио. Чини ми се, није већи тај твој него овај мој!

Кад ова зачу приморац, потрча, да види, шта је било са Милутином, те не може ни једну смокву изјести. Кад дође тамо, али има што и видјети: завукао Милутин главу у тикву, па завртио у њу носом; ије, да прене, али је не може изјести, но јој вади ону средину, а њу врти само око главе, ка мачка врећу, кад хоће, да се из ње извуче.

— А што чиниш, куме?! Да од Бога нађеш, што ми данас изједе тикве код оволико лијепих смокава?! Па не жалим, чоче, ни њих, но што се тако нагрди?! — рече приморац, — смијући се Милутину.

— Какве тикве јадан био?! — рече зачуђено Милутин.

— Тикве, куме, то су ти праве тикве, које само свињама дајемо, а ово мајло — то су ти смокве!

— Може бити ваистину, — рече Милутин, — а и оне су лијепе, али ја помислих, да ти рече, да су ово те смокве. Кома ће на ум панути, да то је. Па није ни чудо што се преварих, кад нијесам ни једно ни друго никад гледао. Но немој кома за ову моју бруку, јер радији бих био, да ми је данас рука из рамена отпала, но што сам учинио!

Тврдица све једном плати.

Живјаху негда у неком селу два врло богата брата. Старији бјеше ожењен, а млађи не бјеше још. Свак их у селу мрзијаше, јер никоме код њих не бјеше уточишта. Они бјеху велике тврдице; од својих уста штеђаху само, да што више имадну. Гладни. голи и боси иђаху; сваки им се ругаше, али они на то главе не окрећаху. На њину несрећу, умре онај млађи брат, а остане старији и жена му. Кад видје овај старији брат, да му нико у селу брата не жали, наиједи се, те прода све своје имање, и крену, да се исели из тога села.

Баш тада, када бјеше на кретању, дође у то село неки чифутин, те куд ће, но код најбогатијег сељанина. Убрзо се он упозна са богаташем и свим његовим стањем, па промисли, да би се могло овдје што-год шићарити, ако испадне посао за руком.

— Мени се чини, — рећи ће једном чифутин, — да ти не ће бити срећан онај дио мртвога ти брата, ако му га не пошљеш, јер је његова половина од свега, и ако је мртав!

— А како?! — рећи ће богаташ.

— Тако, брате, треба да му даш полу од тих пара! — одговори чифутин.

— Могу ли му се како послати? — запита богаташ.

— Лако, — одговори чифутин, — ја идем баш сјутра на крај свијета; а и он ће тамо бити, па ћу му их предати; а можемо ноћи и заједно, ако што сумњаш!

— Ах, дај му их за Бога, — повика богаташева жена, — јер и овако нам се изврнуло. Дај му их, а ти тамо не ћеш, нека иде он сам!

Кад ову чу богаташ, скочи те чифутину пуну торбу дуката, да му однесе брату, а другу торбу остави за себе. Сјутра-дан пође чифутин у свијет. Испратише га, и препоручише му, да их преда. Чифутин, ка чифутин, све обећаје, и прича како је њима по вољи. Кад се повратише богаташ и жену му, опази жена, да су послали већу торбу, а тако нијесу били одредили, — но мртвоме брату мању, а њима већу. Кад ово каза жена богаташу, потрча он са мањом торбом, да врати чифутина, и да му да ову мању. Чим га опази чифутин, поче да бјежи, а богаташ за њиме, вичући га, да му промијени торбу; али он то не вјерова, него побјеже пут једног млина. Кад дође у млин, повика: „бјежите, ево хајдуди на вас!“

Сви, који бјеху ту, побјегоше, а чифутин засу жито и опрашина се брашном, да га нико не могаше познати. Кад дође богаташ у млин запита:

— Да не донесе један овдје торбу дуката?

— Није овдје, — рече чифутин, — но је побјегао преко брда; но, соколе, полети за њим, лако ћеш га стићи!

Богаташ полети уз брдо за млинчарима, а торбу остави у млин. Кад тамо, нигдје никога, те он зао и гори натраг у млин. Кад мало подаље од млина, носи човјек двије торбе на два рамена. То је он, промисли богаташ, те поћер за њим. Но како је био уморан, не мога га стићи, него му

одмаче. Тако трчећи један за другим, понесе их пут испод села, те богаташ поче звати сељане у помоћ, да му лупежа ухвате. Сваки сељанин добро познаваше његов глас, па се на његово клицање нико и не осврну. Може бити и да би неко, да су знали што је и како, али за то нико не бјеше још дознао. Пошто богаташ видје, да нема помоћи и да неможе стићи чифутина, врати се у село и поче се жалити, каква му се несрећа догодила, и, најпосље, заврши:

— Највише ми је жао, што ми баш нико не помога, да онога лупежа ухватим!

Тада ће један од сељана:

— Е, мој брате, тако то и иде, и да смо знали, није требало, да ти нико помогне, а не, за то нико од нас до сад није ни знао. Ти нијеси ни твој нико био од помоћи својој браћи никад. Гдје је год требало, да се штогод помогне, ти си се одатле мицао, као да то твој посао није, да не ошкрбиш од оних дуката. Па Бог, као Бог, данас си од њих чист, више те, него нас, не сметају. То је Божја воља, да: *шврдица све једном плаши!*

Цешине, 30. Марта 1896. год.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ~~—~~ BURDE
CRNOJEVIĆ

К Њ И Ж Е В Н О С Т

Ишагла је из штампе књига „Споменица Вјеридбе и Вјенчања Црногорских Књагињица Милице и Стане“; приредили Живко Драговић и Радоје Рогановић. Цетиње. Државна Штампарија, 1896 г.

Ево како г. г. Драговић и Рогановић у поговору исте књиге говоре о томе, што их је потакло, да ову „Споменицу“ приреде:

„Велики значај догађаја, о којима је ријеч у овој књизи, потакао нас је, приређиваче ове „Споменице,“ да по могућности приберемо и у ред поставимо све, што се о томе у своје вријеме по нашим и страним листовима писало. Чланци, које обична периодична журналистика доноси, често пута се изгубе и забаче, а с тијем и забораве. Ови пак догађаји од значаја су огромног и трајног по васколик наш народ и то како за његову садашњост, тако, још више, за његову будућност, којом он данас готово искључиво и живи.

Ови ће догађаји вјечито остати зарезани у срцу народном и на њих ће се са највећим задовољством кроз вјекове заустављати уморни дух народни, као оно путник, који се, последије дугог и тешког путовања кроз пјесковите пустаре, заустави на зеленој оазису, те свјежом водом са чистог и бистрог извора окријепи свој изнемогли организам. С тога ови догађаји заслужују, да остану забиљежени и на хартији, да и далеки нараштаји могу виђети, с каквим их је одушевљењем и заносом предусрело оно покољење, које је било тако сретно, да им свједоком буде.“

К овоме немамо што да додамо, осим да још топло препоручимо ову књигу нашој читалачкој публици.

Књига је посвећена Високим Родитељима Високих Невјеста, а претходи јој једна посветна пјесма и врло лијеп и значајан „Предговор,“ у коме се изнесе прилике, које су биле у Русији, кад је ступила на руски пријестол династија Романова, и у Црној Гори, кад је ступила на пријестол династија Петровић-Његоша, као и заслуге ове двије Породице за своје народе.

Књига је украшена врло лијепим сликама Високих Вјереника и Вјереница. Издање је врло елегантно, а износи шест штампаних табака велике осмине. — Цијена је 1. ф.

Стигле су нам још ове нове књиге и листови :

Успомене из мога живота. Написао Милош Димитријевић, предсједник „Матице Српске,“ издала Марија удова Димитријевићка рођена Гаванска. Нови Сад. Штампарија Браће М. Поповића, 1896 г.

Размишљавања; књига прва. Написао Стеван Ј. Радосављевић Бдин. Београд, штампарија Светозара Николића, 1896 године.

Цијена: динар и по.

Viestnik hrvatskoga Arheološkoga društva. Nove serie godina I 1895., sa tri tablice i stošesdeset i jednom slikom u tekstu. Urednik Dr. Josip Brunšmid; Zagreb, tiskara i litografija С. Albrechta, 1895—1896.

О овим проговорићемо коју ријеч у једној од идућих свезака.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ

Прославни Одбор двијестогодишњице династије Петровић Његоша овако је састављен: Пресједник г. вој. Шако Петровић, подпресједник г. Павле Ровински, тајници: г. г. Нешо Ивановић, Милош Катић, Славо Рамадановић, благајник г. Шпиро Поповић, рачуновођа г. Мило Милетић, чланови: г. г. Мићо Баровић, Фрањо Вимер, Нико Виторовић, Павле Вујисић, Андрија Вукотић, Вуко Вулетић, Бајо Гардашевић, Јевто Гашић, Јово Герун, Живко Драговић, Јово Дреч, Марко Ђукановић, Јован Љепава, Мило Мартиновић, др. П. Миљанић, Божо Новаковић, Лазар Перовић, Јевто Петковић, Јован Пипер, Павле Поповић, протођакон Ф. Радичевић, Андрија Радовић, Радоје Рогановић, Саво Радоњић, Петар Спасић, Стево Татар, Роберт Толингер, др. Л. Томановић, Јошо Филиповић, вој. Ђуро Церовић, Ђуро Шпадијер.

Одбор је израдио програм за прославу и прошле недјеље га је поднио Њезином Височанству Књагињи Милени на највише одобрење. За тијем се одбор подијелио у пододборе, који су већ отпочели свој рад.

Земљотрес. У сриједу 5. ов. м. чула су се два јака земљотреса, са подземном тутњавом. Штете није било, хвала Богу, баш никакве.

Поклон. Славни руски љекар Захарин даровао је 15,000 рубаља за водовод на Данилов-Граду.

Путници на Прославу двјестогодишњице. У вароши Јагодина образовао се одбор, који ће прибрати све оне Србе, који би могли и хтјели путовати из Србије у Црну Гору на 200-годишњу прославу владајуће династије Петровић — Његоша. Путовати ће се пјешке, и то од Јагодине, гдје ће се сви сакупити, на Рашку, на саму границу Старе Србије. Одатле преко Новог Пазара, Сјенице, Берана, Васојевића (Андријевице) Подгорице, Црнојевића Ријеке до на Цетиње. Повратиће се, може бити, морем преко Солуна. Пријаве се шаљу Дервиш-бегу Љубовићу у Јагодина. — Највише се до сад пријавило за овај пут учитеља.

Завјештања. Госпођа Драгиња Станојла Петровића завјештала је имање од 200,000 динара за образовање „Фонда Станојла и Драгиње Петровић.“ Из тог фонда поглавито ће се издржавати питомци српског православног богословског факултета или Духовне Академије, кад се у Србији установи. Питомци узимаће се из Кр. Србије, Црне Горе, Старе Србије, Македоније, Босне, Херцеговине, Војводине, Далмације, Славоније и др. Одбор, који се овим завјештањем одређује за управу тим фондом, одређиваће пуновласно, колико ће се које године примити на издржавање из овог фонда из Србије, а колико из других покрајина. Слава јој!

Фонд за стипендије. Дични србин, врли родољуб Нико Бошковић, који је недавно преминуо у Дубровнику, између осталих завјештања установио је фонд од 13,000 форината за стипендије сиромашним ђацима.

Александар Сандић. У уторник 14 маја навршио је добропознати и уважени професор новосадске гимназије Александар Сандић 60 година свога живота, а крајем ове школске године 30 професоровања. Честитамо и желимо му: да још дуго поживи на корист Српског народа.

Споменик. Српска прав. пркв. општина у Вршцу закључила је, да подигне споменик српском pjesнику и књижевнику Јовану Стерији Поповићу (1. Јан. 1806. † 26. Фебр. 1856.), уз припомоћ васколиког српског народа. Прилоге ваља шиљати предсједнику срп. прав. општине у Вршцу, гдје ће се и споменик подићи.

† **Др. Милан Јовановић.** Одлични српски књижевник Др. Милан Јовановић умро је у Биограду 25 маја ов. г. Покојник родио се 1834 године. За свога вијека много је путовао и то је путовање врло лијепо описао.

Сверусијска изложба у Нижњем Новгороду 9 маја. Изложба запрема огромну површину. Број изложених зграда и павиљона износи 1,200. Ова је изложба врло чаробна, и много се разликује од свију, на које је навикнута западна Европа. Изложба је откривена у 10 сати свечаном службом божијом и говором министра Витеа. У 11 $\frac{1}{2}$ сати дошао је кинешки изванредни посланик Ли-Хунг-Чанг у изложбу.

Право је чудо на овој изложби столарски радови столара Макара Никитина, који од рођења нема ни руку ни ногу, а ради столарски занат помоћу зуба и рамена, те израђује врло дијеле столице, скриње, вијалице и др. Кажу, да Никитин свира и на виолини.

Руски сељачки Соломон. У Русији у селу Соловјовки, Кијевској Губернији, живи сеоски старјешина Иванченко — прави руски Соломон. Он свршује многе парнице између сељака и ником није криво, нико се на њега није пожалио вишем суду. С прољећа се тамо сељани највише давијају око међа, између долина. Кад су га једном питали, како он толико давија право пресуди, да се нико на њега не пожали, он им одговори: Сасвим лако и просто. Изађем са парничарима на спорну међу, па онда одредим, да један парничар обиљежи прutowима, куда он вели да иде граница, па онда други. Обично између тих граница остане по мало простора, ја им га подијелим и обиљежим кољем. — Ово вам је граница, кажем им. Што ја наредим мора се слушати, док други, старији од мене, другче нареди. До воље вам је да се жалите, али за сад овако остаје. И до сад се није нико жалио на моју пресуду.

Сјеверо-стожерна експедиција. Андрееова сјеверна експедиција оставила је 8 ов. мј. Готенбург у Шведској и пошла на Шпицберг, одкуда ће балоном даље. У експедицији је са Андрееом, кога су многи одвраћали од тога пута, и др. Екхолм, метеоролог, и Нилс Стриндбелг. Андрее се потпуно нада, да ће стићи на сјеверни стожер, јер све што је требало за пут припремљено је и добро размисљено и прорачунато.

Ојачање вида. Ко много напреже вид у раду, добро му је прије спавања, да капке, очи обрве и слијепе очи навлажи водом, а то се може и дању.

Нова машина за лећење. Вилем Уат у Сондерхофу приправља нову машину за лећење. Нада се, да ће моћи са њоме прелећети за један сат стотину енг. миља. На овоме изуму ради има већ 15 година.

Најстарији језик на свијету. Професор Хамел у Минхену, чувен зналац старих језика, тврди, да је поријекло Аријеваца у Месопотамији (у Азији) и да до данас живи тамо једно племе, које носи на себе све трагове, по којима се Аријевци распознају, и зову се Сумерци. Сачували су још свој стари језик, који је према томе најстарији на цијелом познатом свијету, а сродан је турканско-татарском језику, као и Аријском.

Пушење у Египту. У Египту (Мисиру) сваки човјек, свака жена и свако дијете пуши цигаре, ако их има, а ако њих нема онда лулу. Нико не би нипошто изашао изван без луле.

Кућа од хартије. Веома је занимљив предмет на изложби у Атланту (Georgia) кућа од хартије. Кућа је сва, па и темељ, од хартије. То је јединствена кућа на цијелој земљи.

Земља као храна. Има данас у сваком поднебљу, а особито у топлом, људи, који једу земљу. Најпријатнија им је масна, јако-мирисава глина (жута земља.) И стари Римљани јели су те земље, — да одврате посљедице мамурлука. У пјенчанним мајданима на бријегу Кифхаузеру у Њемачкој, радници тако-звано камено масло мажу на хлеб. У Скандинавији једу брдско брашно. У француској то брашно мијесе са ржанијем брашном. У Шпанији једу глину, у којој има гвожђаних дјелова. У Ориноку тамошњи Индијанци за све вријеме великих киша једу само неку црвенкасто-суру земљу.

Најстарији ђак. Прије кратког времена умро је у Бресвалду ђак богослов од 70 година. Цијелог свог вијека био је уписан у богословији, а никад није хтио положити испит, а то с тога што му је један богати рођак оставио своје имање, да га ужива док буде ђак. И тако га је он уживао цијелога вијека свог.

Важнији политички догађаји у свијету.

ОД 28 АПРИЛА ДО 31 МАЈА.

С пута Њихових Височанства. Беч 30 априла. Приспио је црногорски Нашљедник Данило и одејео је у „Hotel Imperijal“.

Беч 3 маја. Нашљедник Данило отпутовао је за Хајделберг.

Беч 5 маја. Књаз Никола са синовима Данилом и Мирком повратили су се из Хајделберга, сјутра крећу пут Москве.

Москва 8 маја. Књаз Никола, Књаз Данило и Књажевић Мирко стигли су.

Москва 31 маја. Црногорски Књаз Нашљедник отпутовао је у иностранство.

Одликовање Његовог Височанства Књаза Данила и Његове Свјетлости Књаза Мирка. Његово Величанство цар Никола II одликовао је Његово Височанство Књаза Нашљедника великијем Крстом Св. Александра Невског у брилијантима, а Његову Свјетлост Књажевића Мирка великијем Крстом Бијелог Орла.

Болест Књажевића Мирка. За вријеме московскијех свечаности, Његова Свјетлост Књажевић Мирко био се је разболио од инфлуенце. Прва вијест о болести Његове Свјетлости смутила је цијело цетињско грађанство, али Богу фала одмах за овим стигла је друга, утјешива, да болест није опасна и да болесник иде на боље. Кад се овај радосни глас пронио по вароши, стала је пуцњава из револвера и весело клицање по свој вароши. Болесник се брзо опоравио.

Цијела српска штампа, на глас болести Његове Свјетлости, дала је израза својим симпатијама према Његовој Свјетлости и Црној Гори, а особито биоградски листови. Између толикијех, ми овђе доносимо ријечи биоградског „Дневног Листа“:

Војвода Мирко млађи син Његовог Височанства Књаза Црне Горе и Брда Николе I., како тврде из Москве добивени извјештаји, озбиљно ј оболио. Тим поводом одложио је Књаз Никола Свој долазак у Биограде као што смо у прошлом броју јавили.

Онај малени дио витешкога српског народа што је свио гњијездо око Ловћена и сачувао га нетакнута туђом руком кроз толико минулих столећа, има пуно разлога да зажали за овом несрећом, која је изненада снашла његов високи владалачки дом. Војвода Мирко разборит је и јуначан младић, пун духа и врлина, те се с правом полажу на њега велике наде. Рачуна се, као што рекосмо не без разлога, да ће Он Своме старијем брату, који ће црногорски престо послѣ Свога Оца Књаза Николе заузети, бити десна рука у руковођењу државним пословима Црне Горе; да ће Му и умом

Својим и мишицом помагати у извођењу онога великог свесрпског задатка, који је и Црногорцима, као и осталим Србима, гдје их је год, тако мно и драг, зато и ми, као и цео народ српски шаљемо топле молитве Свевишњем Творцу за што брже оздрављење Њежевића Мирка. Нека би Бог дао да га Његови Високи Родитељи виде што скорије опет потпуно чила и здрава.

Његово Височанство Господар у Српском Подворју Петроградски „Свјет“ има из Москве сљедећи телеграм од 31 маја: Црногорски Њаз посетио је српско Подворје. Његово Височанство дошао је у пратњи ађутаната Ђурковића и Пејановића. На уласку у свето Подворје били су распоређени српски и црногорски ђаци, који се уче у кадетском корпусу и другим уџбеним заводима. У самом храму били су представник јерусалимског патријархата архиепископ Дамјан, настојатељ јерусалимскога подворја у Москви архимандрит Арсеније, настојатељ грчкога манастира архимандрит Герасим, настојатељ српскога Подворја архимандрит Кирил; изванредно српско изасланство с министром војним ђенералом Драгутином Франасовићем на челу. При улазу у храм, настојатељ српскога подворја архимандрит Кирил поздравио је Њаза Црногорског; ктитор храма поднио је Његовоме Височанству икону Св. Ђорђа Великог мученика. Изјавив благодарност на дару, Њаз је саслушао молелствије после кога су проглашена многољетства Господару Императору, Госпођи Царици, владајућем дому, Српском Краљу Александру, Црногорском Њазу, Његовој супрузи, Престолонаследнику Њежевићу Данилу и болесном Њежевићу Мирку, светом синоду и митрополитима: српском Михаилу и црногорском Митрофану. По свршетку богослужења, Његово Височанство у собама настојатеља манастирског пио је чај и тада су му представљене све особе, које су биле на богослужењу. Његово Височанство примио је икону Св. Николе Чудотворца од фирме Хлебникова. Пошто се опростио с присутнима, црногорски Њаз отишао је из српскога подворја уз узвике „ура“ и „живио“ скупљенога народа. У књизи одличних посетилаца црногорски Њаз записао се овако: „30 маја 1896 г. на 15 дана до сасстанка с мојим драгим браћом Краљем Србије Александром, црногорски Њаз Никола I.“

Крунисање руског цара и царице у Москви. 14 маја извршено је у Москви крунисање цара Николе II и царице Александре Феодоровне.

6. Маја дошли су цар и царица у Москву. На станици чекали су царски воз сви велики Кнезови и високи достојанственици. Са станице цар и царица одвезли су се са свом пратињом у двор Петровски изван Москве. Куд су гођ прошли народ их је поздрављао са одушевљењем и клицањем.

9. Маја цар и царица свечано су ушли у Москву. Кроз окићену варош увезли су се у Кремл. Чин крунисања извршен је у уторник 14 маја у Успенској Саборној цркви у Кремљу. У 7 сати почела је служба у цркви. Служили су три митрополита и двадесет епископа. У 9 сати дошао је цар и царица са великом пратњом уз велико одушевљење и клицање народа, слављењем свијех звона по московским црквама и грувањем топова. Прије њихова доласка, у цркви су били сви велики Кнезови, високи достојанственици, представници руског народа из цијеле Русије и сви представници странијех држава.

Чин крунисања извршен је по старом церемонијалу. Цар је крунисући Царицу, исту загрлио и пољубио. Служба у цркви свршила се у 11 сати. Из цркве сва је поворка отишла у двор. Ту је био свечан објед, ће се Цару и Царици служило на престолу. Овај објед орипада самом чину крунисања. По томе је била част за стране кнезове и представнике, у Двору (у Кремљу), част за све народне депутације у Петровском Двору и част народу на Ходинском пољу. У вече је био бал и освјетљење Москве и Кремља. Сва Москва била је освјетљена и Кремљ је изгледао као у једном огњу од милиона и милиона електричних сијавица. Оваквог освјетљења до онда се на свијету није виђало; кажу да је коштало до седам милиона рубаља.

Оваке свечаности није било у Русији ни у свијету као што је ова. Ни око једног цара, од кад је свијета, није се окупило онолико преставника страних држава као око Цара Николе II.

На Цетињу прослављен је дан крунисања величанствено. У манастирској цркви била је свечана служба божија, којој су присуствовали: Њено Височанство Књагиња Милена са Књагињицом Аном и Ксенијом, великодостојници, све чиновништво и мноштво народа. По служби божијој ишло се на честитање у руско посланство, за вријеме чега су пуцали топови са Табје, а цетињска чета одавала је дотичне почести. Све Цетиње било је окићено са пригорским, српским и руским заставама, у вече опште освјетљење вароши и весеље уз пјевање: „*Боже Царја Храни*“ и поклич: „*Живио Цар Никола! Живила Русија!*“

Братимство Срба и Бугара. О Духовима било је братимљења на свој линији, ће се Срби и Бугари састају. Нарочити жељезнички возови одвозили су госте из Биограда и све Србије у Софију, на одвратак посјете бугарске у Биограду. Међу гостима било је: ђака, новинара, официра, штампарски слагара и грађана сваке руке. Српске новинаре чекао је на граници, у Цариброду, одбор бугарскијех другова. У Софији ишли су листом сви грађани бугарске пријестолнице, те су сложено дочекали све госте, а по томе је сваки сталез собом водио своју дружину и частио. Био је банкет официрски, новинарски и напосе грађански. Збратимили су се официри србијански и бугарски. На посљетку пратња је исто тако одушевљена била. Од софијске станице народ се поредао за три километра у дужини и госте поздрављао. Други су пратили госте до Цариброда и ту их гостили.

Српски гости приредили су овацију Књагињи бугарској. Она је изашла на балкон држећ у наручју синчића. Она је захваљивала а мали Борис је поздрављао машући ручицама.

С новинарских банкета послати су телеграфи славенским владоцима. Отпоздрав нашег Господара гласи:

„Увијек сам чезнуо за тијем, да видим балканске државе сједињене духовном везом. Срце Ми плива у највећој радости, кад сам прочитао Ваш телеграм, који Ми посласте онога дана, кад се у Софији грле Моја драга браћа Срби и Бугари. Наше сједињене јесте наша сила. Томе се сједињењу радују и поздрављају га и наша сјеверна браћа. То је природно и Богу пријатно. Благодарим милој и пуне наде браћи на здравици што Ми је наздрављена. До скорог виђења, ако да Бог, у Биограду и Софији.

Никола

Тако сад је утврђена слога између Срба и Бугара, и сваки Србин и Бугарин подиже топле молитве к престолу Свемогућега, да он над овом слогом бдије.

Састанак руске царице удовице са предсједником Фором. Кад је царица Марија Феодоровна кренула са француске Ривјере на крунисање у Москву, предсједник Фор отишао је из Париза да поздрави царицу у Нанси-у. Царица је позвала предсједника у свој вагон и предсједник је неколико километара пратио. Народ је одушевљено поздравио царицу са: „*Живила Русија!*“

Талијанци у Африци. Талијанска војна на Абисинију свршила се с тиме да се Италија оканила своје ратоборне политике у Африци. Већину своје војске у Африци Италија враћа натраг у домовину.

† **Надвојвода Карл Лудвик.** Брат ћесара аустријског, Надвојвода Карл Лудвик, преминуо је у Бечу 6 маја. Карл Лудвик је заговарао увјек савез Аустрије са Русијом, ради чега је у Русији уживао велики углед. У Аустрији био је један од најомиљенијих чланова царске куће.

 NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

Чланови Друштва „Горски Вијенац“

За редовне чланове друштва записали су се:

- г. Кнез *Лујо Војиновић.*
- г. *Славо Рамадановић.*
- г. *Милушин Ташар.*
- г. *Михаило Николић.*

У књижари Државне Штампарије на Цетињу могу се набавити ова пјесничка дјела Књаза Николе I-ога:

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА	издање на финој хартији ф. 1	
„	„	на простијој хартији 60 н.
СКУПЉЕНЕ ПЈЕСМЕ		80 н
ХАЈДАРА		70 н.
ПОТОЊИ АБЕНСЕРАЖ		70 н.
ПЈЕСНИК и ВИЛА	на финој хартији	70 н.
„	„ на простијој хартији	50 н.
„	„ издање латиницом	70 н.

ТЕОРИЈА КЊИЖЕВНОСТИ (стилистика, риторика, поетика) за своје ученике дјевојачког Царице Марије Института на Цетињу и ученике Гимназије и Богословско-Учитељске школе по рускијем и домаћим изворима саставио **Ј. Љепава**. Цијена . . . . . 1. ф. —

ОГЛЕДАЛО СРПСКО . . . . . 1 ф. и 50 н.

ЈУНАЧКИ СПОМЕНИК . . . . . 50 н.

ГРАХОВ-ЛАЗ, сијевао *Ст. Владислав Каћански*.
Друго проширено издање . . . . . 15 н.

ГРЛИЦА календар црногорски са шематизмом за преступну годину 1896 . . . . . 30 н.

За уредно отпремање наручбина јамчи **Управа Државне Штампарије**. На десет порученијех књига шиље се једанаеста на дар.

„ЛУЧА“ излази у мјесечним свескама од два до три табака.

Цијена јој је: за Црну Гору, Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину годишње фиорина 2; за све остале земље фиорина 3.

Чланови друштва „Горски Вијенац“ примају „Лучу“ бесплатно.

Рукописи, листови у запису претплата и све остало шиље се на адресу: **Управа Друштва „Горски Вијенац“** Цетиње (Cetinje — Montenegro.)

INTERNACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
ĐUKIĆA

Рукописи се не враћају! NOJEVIĆ

Поједина свеска „Луче“ запада новч. 30.

 Молимо наше дужнике, да похитају чим прије са претплатом.